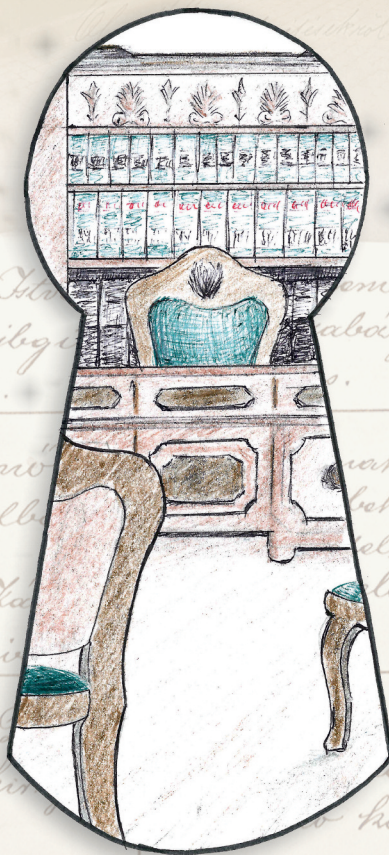

Bíróági históriák

18.	Dr. Ruff Jenő tapolcrai jbg. al- végrehajtó.	104/3.
19.	Dr. Ruff Jenő tapolcrai jbg. al- végrehajtó.	1906. El. 114/5.
20.	Dr. Tüskés alsórendv. bír- albíró.	1907. El. 89/2.
21.	Dr. Tüskés alsórendv. bír- albíró.	1907. El. 110

Kedves Olvasó!

Köszönöm, hogy kezébe vette ezt a kiadványt és időt szentel arra, hogy elolvassa.

Kérem, tegye félre erre a kis időre egyéb dolgait, feledkezzen meg a gondjairól és engedje, hogy egy kis időutazásra invitáljam!

A következő lapokon a zalai bíraskodás múltjából olyan emberek, történetek, épületek, tárgyak fognak megelevenedni, amelyeket ma már csak megsárgult papírlapok őriznek a levéltárak mélyén. Az elődeink történetei, akik több évtizeddel előttünk koptatták azon bírósági épületek lépcsőit, amelyeken ma mi is járunk.

1732-ben készült el az az épület Zalaegerszegen, amely kezdetben a megyegyűléseknek adott helyet, majd 1872-től a bíraskodás helyszíne lett. Több száz év emléke, több ezer emberi élet, amelyek építőkövekként szilárdították meg az igazságszolgáltatás szentélyét. Bírák, igazságügyi dolgozók, képviselői egy olyan hivatásrendnek, amely tartópillére a mindenkori államhatalomnak, felvigyázója a közösségen belüli rendnek, hordozója és továbbörökítője a társadalom értékeinek.

Minden változik körülöttünk. Régi közhely, mégis a lét örök és megváltoztathatatlan igazsága. A változás tudatosítja bennünk, amiről a monoton, rutinokkal tűzdelt mindennapjaink során időszakosan megfeledkezünk, hogy mulandók vagyunk. Kapaszkodót keresünk, megtartó erőt, zsinórmértéket, amely segít elhelyezni magunkat a világegyetem időben végtelen és térben beláthatatlan rendszerében.

Ez a kiadvány is kapaszkodó számunkra azzal, hogy emlékezünk a múltunkra, azokra az emberekre, akiknek ma a nyomdokaiban járunk. Az emlékezés által nyer értelmet mindaz, ami mögöttünk van, és ad folytonosságot annak az útnak, amelyre majd az utódaink is lépnek.

Kellemes és hasznos időtöltést kívánva mindenkinek szeretettel ajánlom ezeket a történeteket.

Dr. Sorok Norbert
a Zalaegerszegi Törvényszék elnöke

Tudta Ön...,

hogy egyszer magát a törvényszéket is kirabolták?

Mégpedig az utolsó fillérig!

1931. november 1-én, vasárnap reggel negyed hét tájban ágyából keltették dr. Czíkó János törvényszéki elnök urat. A törvényszék épületében lévő szolgálati lakása ajtaján erőteljes kopogtatásra ébredő elnök szeméből minden álmodást elűzőt az izgatottságtól alig érthetően beszélő Varga István altiszt zaklatott hangja: Betörtek! Elnök úr, betörtek!

Akkortájt még vasárnap is folyt munka a bíróságon. Hajnali negyed hét tájékán Varga altiszt – aki egyben a törvényszéki épület gondnoka is volt – szokása szerint elment az irodaigazgató irodájához, azon kötelezettségétől vezetve, hogy az elnöki és irodaigazgatói irodákban kiszellőztessen és befűtsön. Érkezésekor az iroda ajtaja zárva volt. Belépve azonnal feltűnt neki, hogy az egyik oldalsó ablakon a függöny félre van húzva. Először még arra gondolt, hogy bizonyára az irodaigazgató úr még előző este felment dolgozni az irodájába azok után, hogy ő elvégzett a takarítással. Nem volt ugyanis ritka, hogy az elnökkel együtt a tisztviselők késő estig is dolgoztak. Az altiszt azonban hamar rájött, hogy most ez nem lehetett így, hiszen a villanylámpa ugyanúgy a szekrény tetején volt, mint ahogy ő előző este a takarításkor oda feltette. A következő pillanatban villámcsapásként érte a döbbenet: a Wertheim-szekrény tárva-nyitva!

Dr. Turopoli Tibor, a Zalaegerszegi Törvényszék bírájának felvétele

Czikó elnök úr azonnal az irodára sietett megbizonyosodva a kínos esetről. Rögtön kiadta az utasításokat, miszerint azonnal értesítsék a rendőrséget, hívassák be Zoltán Ödön irodaigazgatót. Az irodaigazgató rohanva érkezett elsőként, aztán egy rendőr, aki az ajtóban állva az iroda berendezésének érintetlensége felett őrködött. Nem sokkal később megérkezett a „detektívtestület” – a bűnügyi helyszínelők –, majd maga a városi rendőrkapitány és a rendőrség több nyomozója is. A törvényszék elnöke és az irodaigazgató ekkor hozzálátott annak kiderítéséhez, vajon milyen kárt szenvedett a bíróság. A legelső megállapításhoz nem kellett sokat vizsgálgodni. A páncélszekrényben semmi készpénz nem maradt! Kiváltképp súlyos helyzet adódott, hiszen ebben az egyetlen páncélszekrényben őrizték az összes elnöki letétet és az egész törvényszék készpénzes ellátmányát. Eltűnt 1215 pengő 30 fillér elnöki letét – polgári ügyekben költségelőlegzés és bűnjelpenz – 1451 pengő 76 fillér készpénz-maradvány az ellátmány összegéből, 16 pengő cégügyekben beszedett költségelőleg, azaz összesen 2683 pengő és 6 fillér. Ez akkoriban egy valóságos vagyon volt! Eltűnt ezen felül még a bűnjelek közül 1 vékony ezüst óralánc, 3 váltó, egy forgalomból kivont 10 pengős bankjegy és 1 db 5 schillinges osztrák bankjegy.

A következő napokban a törvényszéken szinte megoldhatatlan problémával néztek szembe. Nem is azzal, hogy a pénz eltűnt, – hiszen azt pótolni lehetett – hanem azzal, hol tartsák a bíróság pénzét. Az előírás szerint csakis zárható pénzszekrényben, – lehetőleg páncélszekrényben – lehetett a pénzt tárolni. Az viszont nem volt, hiszen a törvényszék pénzszekrényét az épület külső falán akrobatikus ügyességgel felmászó, az ablakot befesztő, majd a kasszát – mondhatni igazán klasszikus módszerrel – megfúró elkövető a zárszerkezetet teljesen használhatatlanná tette. Czikó törvényszéki elnök úr nem adhatott engedélyt új páncélszekrény beszerzésére, lévén azt igencsak borsos áron adták – akkor 300-400 pengő volt egy újnak az ára, – és miután a téli tüzelőt a törvényszék megvette a gazdasági világválság tetőpontján, a folyamatos takarékoskodás közepette nem jutott volna erre pénz. Így hát az elnök úr telefonálgatásba fogott, hátha akad valahol egy elfekvő felesleges pénzszekrény. Végül nagy nehezen az igazságügyi minisztérium kiderítette, hogy egy vidéki pénzügyigazgatóságon van is egy használaton kívüli darab. Csakhogy igen messze volt: Fehérgyarmaton. A döntés megszületett: akármilyen messze is volt, akkor is kell. A nehéz páncélszekrényt a MÁV 121 pengő ellenében leszállította a zalaegerszegi állomásra, ahonnan egy helyi fuvaros 10 pengőért elvitte a törvényszékre. Így esett, hogy új szekrény árának felébe sem került a törvényszéknek az új páncélszekrénye.

De vajon megérte?

Nos néhány nap múlva Czikó törvényszéki elnök úr megengedte az egyik zalaegerszegi vasáru kereskedőnek, D. Horváth István magánzónak, – aki maga is hallott a törvényszéki páncélszekrény szomorú sorsáról – hogy megnézzé, lehet-e mégis esetleg azzal valamit kezdeni. A helyi vállalkozó pedig az instrumentumot megvizsgálva ma-

gabiztosan kijelentette, ő bizony ezt meg tudja csinálni. Bízzák csak rá, 56 pengő 50 fillérből kijön az egész! Így is lett. A Zalaegerszegi Törvényszék öreg Wertheim-szekrénye néhány nap múlva, immár teljesen új zárszerkezettel újra készen állt, hogy feladatát ellássa. Igen ám, de így már egyszerre két páncélszekrénye is volt a törvényszéknek! A megjavított páncélszekrényt a takarékoság szem előtt tartása mellett végül tovább kellett adni egy másik bíróságnak. A Zalaegerszegi Törvényszék öreg páncélszekrénye így a Csurgói Királyi Járásbíróságon folytatta „igazságügyi szolgálatát”.

Ha manapság valaki azt mondja Wertheim, mindenki ugyanarra gondol: a feltörhetetlen páncélszekrényre. A bécsi alapítású cég 1852 óta készít tűz- és betörésbiztos páncélszekrényeket. A cégalapító, Franz Wertheim ekkorra már Európa-hírű lakatosmester, vasáru minden kiállításon és versenyen kiváló minősítést nyertek, 1845 óta a bécsi udvar vasáru és ipari cikk szállítója. Az eredetileg középüzemnek számító vállalkozás – köszönhetően tulajdonosa hírnevének és a minőségi termékeknek – pár éven belül világhírű páncélszekrény-készítő és -szállító gyárrá nőtte ki magát. Az 1860-as évektől kezdve már nemcsak betörésbiztos pénztárszekrényeket gyártanak, hanem lakatokat, záratokat, kiváló acélból, furfangos záarakkal, melyek szintén garantálják az abszolút biztonságot. A termékek gyors térhódítása azonban nemcsak Franz Wertheim korábbi hírnevének és tevékenységének köszönhető, hanem a korban egyedülálló és úttörőnek számító kiváló marketingnek is. Európa-szerte látványos előadásokat rendeztek: hatalmas máglyákon felgyújtották a páncélszekrényt, melybe előzőleg papírokat helyeztek el és a közönség fokozódó izgalommal nézte végig, hogyan ég el a máglya, a szekrény pedig sértetlenül áll.

Természetesen több óra kellett a „nagyvas” lehűléséhez, ezalatt termékbemutatókkal, reklám-beszédekkel tartották ébren a közönség érdeklődését. A „műsor” tetőpontja a páncélszekrény kinyitása volt, amikor mindenki láthatta, hogy a dokumentumokat sértetlenül emelik ki belőle. A Wertheim-cég megbecsülését és népszerűségét mi sem mutatja jobban, mint hogy a húszszekrény eladásának alkalmából rendezett bált, melyet az uralkodó is megtisztelt jelenlétével, Josef Strauss erre az ünnepségre komponált „Feuerfest” című polkája nyitotta meg.

A XIX. század vége felé a vállalat már felvonókat, liftet is gyártott. Az 1920-as évek gazdasági válsága kis híján tönkretette a céget, az akkori tulajdonosok magánvagyonával mentette meg a csődtől. A második világháborúban a gyár a német hadiiparnak termelt, a világháború után pedig a katasztrofális anyagi helyzete miatt a svájci Schindler-cég kezébe került. Liftjei ma is ott vannak a legtöbb bíróságon.

Tudta Ön...,

**miért kellett 1943 nyarán a kánikulában
elnöki rendelkezést kiadni az ablakok kinyitására?**

Nem a dolgozók egészségmegővéséről volt szó!

1943. augusztus 19-én dr. Kiss Dezső, a Zalaegerszegi Törvényszék elnöke szigorú utasítást adott ki. Felszólította a törvényszék valamennyi dolgozóját arra, hogy a hivatali helyiségek elhagyásakor a hivatali szoba belső ablakait (alatt és felett egyaránt), ott pedig, ahol az ablakokon zsaluk is vannak – azok gondos bezárása mellett, – mindkét ablakot hagyják nyitva.

De miért kellett állandóan nyitva hagyni az ablakokat, még akkor is, ha csak egy kis időre hagyták el a helyiséget?

A nyár derekán kiadott rendelkezést nem valami féle, a munkatársak iránti aggodalom, hanem a hirtelemjében megjelent háborús fenyegetettség váltotta ki. Noha ekkor még közvetlen háborús tevékenység nem folyt a térségben, a bíróság vezetése azonban előrelátóan már a háborús károk megelőzésére gondolt. Az elnöki utasítás szerint a törvényszéki és a járásbírói állami épületek üvegajtai és ablakai a légnyomás következtében „kárszenvedésnek” vannak kitéve. „A kár elhárítása ugyanakkor nemzeti érdek és mindnyájunk kötelessége.”

A járásbírói épületek elnökei egyidejűleg felhívást kaptak hasonló és minden más célszerű intézkedés megtételére azzal, hogy azok betartására a személyzetet megfelelően utasítsák és a rendelkezés szigorú betartását állandóan ellenőrizzék. Ha pedig figyelmen kívül maradna a rendelkezés és emiatt kár érné a törvényszéket, úgy ezen gondatlanságért mindenki a saját személyében felelős – szól a körlevél.

Mégis miért ez a szokatlan reakció?

Nem volt véletlen, hogy 1943 augusztusában komolyan kezdtek aggódni a bíróságon a légiveszély miatt. Bár a front még messze járt, ám egyre inkább számolni kellett azzal, hogy a harcok el fogják érni az ország területét. A német hadsereg súlyos vereségéről az orosz fronton, majd a szövetségesek olaszországi inváziójáról szóló híradások után a megye lakossága közvetlenül is megtapasztalhatta a háború riasztó zaját, amikor 1943. augusztus 13. napján az amerikai 201. ideiglenes bombázóezred nehézbombázói – romániai célpontok elleni akciójuk során – látványosan átrepültek a megye felett. Ez meglehetősen nagy riadalmat váltott ki, és rendkívüli intézkedésekre

*Dr. Matécsáné dr. Sergyán
Barbara az Országos Bírósági
Hivatal Fókuszban a bíróság
című fotópályázatára
készített felvétele*

készítette a megye hivatalainak illetékeseit, köztük dr. Kiss törvényszéki elnök urat is.

A szövetségesek – szórványos átrepülések és légi harcok után – azonban csak 1944 áprilisától intéztek kifejezetten Magyarország elleni bombatámadásokat. Nagykanizsát május 10-én, Zalaegerszegt október 7-én érte az első komoly légitámadás. Szerencsés módon a bírósági épületek ezeket éppúgy sértetlenül átvészelték, mint a Zalaegerszeg elleni utolsó, 1945. március 28-i légitámadást, melyet már a szovjet légierő hajtott végre.

Az akkoriban a Zalaegerszegi Törvényszékhez tartozó Tapolcai Járásbíróság viszont nem bizonyult ilyen szerencsésnek, 1945. március 26-án – a Magyarország elleni utolsó szövetséges bombatámadásban – hatalmas károkat szenvedett. Ha nyitva is voltak az ablakok, azok mit sem értek...

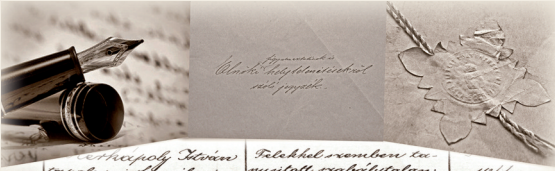
Tudta Ön...,

miért okozott gondot a Zalaegerszegi Járásbíróság elnökének a foci?

Nem a huligánok miatt!

1941-ben történt meg az eset dr. Hedry Miklós járásbírósági elnök úrral. Módos zalaegerszegi tisztviselőcsalád gyermekeként, – apja a helyi pénzügyigazgatóság vezetője volt az 1910-es években – a bírósági ranglétra minden fokát végigjárva lett 1935-ben a Zalaegerszegi Járásbíróság elnöke. A kiváló vezetőként széles körben elismert bírósági vezetőnek aztán néhány év múlva nem akármilyen okozott alapos fejtörést:.. a futball.

Jobban mondva egy tehetségesnek mondott fiatal labdarúgó, aki történetesen ideiglenes kisegítő díjnokként – mai szóhasználattal határozott időre kinevezett írnokként – szolgált a járásbíróságnál. A probléma csak az volt, hogy a futballista éppen a telekkönyvi hivatalban szolgált és a bíróságon akkoriban – ki hallott már ilyet!? – kevés volt a munkaerő, ellenben töméntelen a feladat. Hedry elnök úrnak sok kellemtelen órát okozott annak a számtalan igazoló jelentésnek az elkészítése, amiket a törvényszék felé az ügyfelek jogosnak mutakozó panaszai miatt kellett készíteni, magyarázatot adva a telekkönyvi hivatalban tapasztalható áldatlan állapotokra. Gondolhatjuk, hogy nem örült meg annak, amikor fiatal

18.	Dr. Hedry Miklós Tapolcai Járásbíróság jegyzőkönyv.	Találköltségbeviteli munkát elvégeztetve magyarázatot.	10/3.
19.	Dr. Ruff János Tapolcai Járásbíróság jegyzőkönyv.	Magyarázatot a 10/3. sz. írásban és a 10/3. sz. írásban foglalt munkák elvégzéséről illetve a 10/3. sz. írásban.	1906. El. 11/5.
20.	Dr. Tóth János Tapolcai Járásbíróság jegyzőkönyv.	Találköltségbeviteli munkát elvégeztetve magyarázatot a 10/3. sz. írásban.	1907. El. 11/5.
21.	Dr. Tóth János Tapolcai Járásbíróság jegyzőkönyv.	Találköltségbeviteli munkát elvégeztetve magyarázatot a 10/3. sz. írásban.	1907. El. 11/5.

Az elnöki megrovásokat tartalmazó jegyzékről –

Gombás Gabi felvétele

(Készült az Országos Bírósági Hivatal Fókuszban a bíróság című fotópályázatára 2016-ban)

díjnoka, Krajcsovits Imre előállt azzal a kérésével, hogy ő bizony hetente kétszer – mégpedig munkaidőben! – elmenne a közeli MOVE sportpályára „futball tréningezés” végett. Hiszen neki edzésben kell maradnia, ugyanis számít rá a csapat. A foci pedig fontos dolog, zajlik a bajnokság. Amint sejthető volt Hedry elnök úr a kérést „a segédhivatalnoki személyzet elégtelensége, illetve a felgyülemlett telek-könyvi leírási hátraléokra tekintettel” a leghatározottabban megtagadta.

A fiatalember labdarúgás iránti szenvedélye azonban erősebbnek bizonyult, és a szigorú elnöki tilalom sem tudta őt visszatartani a csapattól. Mit széptsük: rendszeresen ellógott edzésekre, sőt hétvégén – mert akkoriban olyankor is munkanapok voltak – mérkőzésekre, még idegenbe is. Az elnök úr türelme aztán 1941. november 6-án fogott el, amikor sportemberünk engedély nélkül távozott a járásbírósról és – mint utólag kiderült – munkáját hátrahagyva megint csak futballedzésen volt.

Ezt már az elnök sem hagyta fegyelmi következmény nélkül. Írásbeli megintésben részesítette, megemlítve, hogy a díjnok nem restelt az idegenbeli mérkőzésekre is a csapattal tartani. „... de egyébként sem vagyok megelégedve itteni viselkedésével, amennyiben Ön több ízben tudtom és beleegyezésem nélkül elhagyta a város területét... sőt egy ízben hivatali napot is mulasztott...” Mivel a fiatalember korábbi mulasztásaiért és munkájának elégtelensége miatt már többszöri szóbeli figyelmeztetésben részesült, ezért „...mhivatali főnökével szemben való engedetlensége, hanyag, lelkiismeretlen hivatali működése miatt” írásbeli megintést kapott.

Sportemberünket azonban nem hatotta meg különösebben a fegyelmi büntetés, mert ezek után már nem is tért vissza dolgozni a bíróságra.

De vajon hova járt edzeni a renitens bírósági dolgozó?

Nos, nem ment messzire, csak arra a pályára, ami hozzávetőlegesen a mai ZTE stadion helyén volt. A krónikák szerint az idő tájt nem kevesebb, mint három labdarúgással foglalkozó egyesülete is volt a nem túl népes – mindössze kb. 13 000 fős – kisvárosnak. A Zalaegerszegi Sport Egyesület (ZSE) 1914-ben alakult, ezt nevezték át 1920-ban a MOVE (Magyar Országos Véderő Egylet) sportegyesületté. Székhelye a Zalaegerszeg, Horty tér 16. alatt, a mai Október 6-a téren volt. Ugyanott 1941-ben – tehát éppen, amikor díjnokunk rendszeresen lelépett a bíróságról – ennek az egyesületnek 3600 fő befogadására alkalmas sporttelepe volt, az I. csapata a „Nylasz I.” – lényegében tehát a III. vonalban – , a II. csapata a „Nylasz II.” osztályban szerepelt.

A mai napig is működő Zalaegerszegi Torna Egylet (ZTE) ehhez képest később, 1921-ben alakult, melynek pályája először a mai Vizslapark területén, később a Dózsa pályaként ismert telepen volt. Labdarúgói csak jóval később, a háború után kapták meg – a szélsőjobboldali politikai elkötelezettsége miatt felosztatott – MOVE sporttelepét. A harmadik sportegyesület az 1926-ban alapított „Törekvés” volt. Utóbbinak csak labdarúgó szakosztálya volt, ám az első kettő számos más sportág számára is keretet biztosított, így különösen a tenisz, az atlétika, a lővész sportélet volt élénk, de mások mellett például az úszás és evezés is része volt a város sportéletének.

Tudta Ön...,

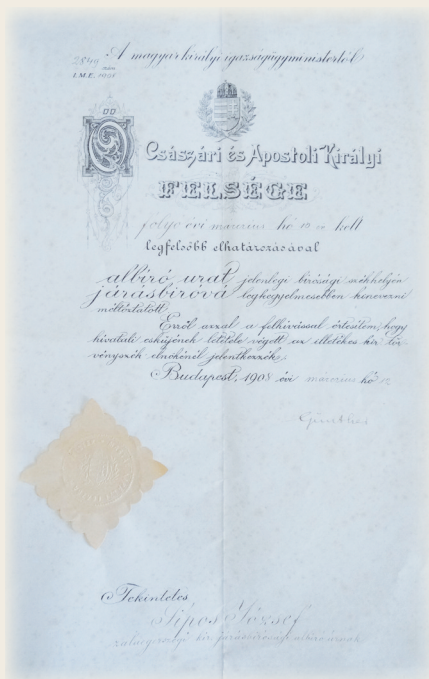
hogy a botrány sem került el a Zalaegerszegi Törvényszéket?

A joggyakornok botlása az év botránya lett.

1929. október 9-én Németh Zsigmond bíró úr, a törvényszék vizsgálóbírája délidőben szokás szerint ebédelni ment. Talán az Arany Bárány Szálloda éttermében, vagy a Miszori vendéglő barátságos kerthelyiségében – mert ekkoriban többnyire efféle helyekre járt déltájban a magára valamire adó hivatali elit, – elfogyasztott finom ebédje után, úgy délután fél kettő előtt valamivel irodájához megérkezve fura dolgot tapasztalt. Ajtaja zárva volt, a kulcs pedig nem volt a helyén. Nocsak! – bezárta volna ebéd előtt az irodát? Emléke szerint a kulcsot most is a zárban hagyta. Márpedig a kulcs sehol, és az ajtó zárva van! Akkor nyilván rosszul emlékszik. Nosza, hol van hát az a fránya kulcs? – ám hiába kutatta át egyre izgatottabban a kabátját, nem lelte sehol. Elveszítette volna? Hogyan magyarázza meg mindezt? Nincs mit tenni, az aktái az irodában vannak, az ajtót mindenképpen ki kell nyitni.

Bírónk elküldetett hát egy altisztért, aki csakhamar megjelent, és a törvényszék méretes kulcscsomójáról hamarjában kikereste Németh bíró úr irodájának kulcsát és az ajtót gyors mozdulattal kinyitotta. Amit ezek után láttak, abból a törvényszéken az év botránya lett!

Két nappal a kínos eset után dr. Csóka Gyula ifjú törvényszéki joggyakornok teljesítette kellemetlen feladatát: írásban kellett beszámolnia tettéről a törvényszék elnökének. Az esetet ebben így idézte fel: „F. hó 9-én d.u. 1/4 2 után a hivatali szobám előtti folyosón egy vidéki ismerős asszonnyal találkoztam, akit bevittem a vizsgálóbírói szobába, s az ajtót belülről bezártam, s a kulcsot zsebre tettem. Rövid idő múlva – 1/2 2 előtt – dr. Németh Zsigmond bíró úr be akart jönni a szobába, de a kulcsot nem találta a helyén. Ekkor az egyik altiszt egy másik kulccsal kinyitotta az ajtót, a bíró úr bejött, az altisztek pedig benéztek a szobába. Ekkor én az ajtó előtt álltam, az asszony pedig az íróasztal előtt állt. Amidőn ezt Méltóságodnak őszinte lelkiismeretemmel önként, mély tisztelettel tudomására hozom, férfiasan beismerem, hogy nagyon helytelenül, meggondolatlanul cselekedtem, tévedtem. Kérem Méltóságodat, ne fosszon

Járásbírói kinevezés a Zalaegerszegi Törvényszék tárlatából

meg annak a lehetőségétől, hogy hibámat hivatali szorgalmammal és kötelességtudásommal helyre hozhassam!” Dr. Czíko János törvényszéki elnök nem volt már éppen fiatal. Az abban az évben éppen a 60. életévét betöltött nagy tekintélyű elnöknek nem hiányzott egy ilyen viharos botrány. Bizalmasnak minősített leiratában alaposan rápirított joggyakornokára, aki „... a törvényszék épületében, az egyik bíró hivatalos irodájában idegen, s minden bizonnyal gyengébb erkölcsű nővel bezárkózott, ami a bíróság tekintélyének és komolyságának rovására vált.”

A nagyvonalúságáról és bölcsességéről ismert elnök ez esetben mégis méltányosságot gyakorolt rendkívül meggondolatlan joggyakornoka felett. Kifejezve reményét, hogy megbotló joggyakornoka a tett ígértét szigorúan megtartja, a legenyhébb fegyelmi büntetéssel, szóbeli megintéssel sújtotta, hozzátéve, hogyha hasonló eset megismétlődne, úgy a legszigorúbb intézkedéstől sem fog eltekinteni.

Tudta Ön, hogy mivel foglalkoztak a joggyakornokok?

Lényegében a mai fogalmazóknak feleltek meg. Az 1874. évi XXIV. törvénycikk rendelkezett arról, hogy a bírói kinevezéshez bírói gyakorlati vizsgát kell tenni, melyre csak az a jelölt volt bocsátható, aki megfelelt a bírói függetlenségről szóló törvénycikk általános kinevezési feltételeinek és a jogi egyetemi tanulmányai befejezése és „szabályszerű államvizsgát”, vagy első szigorlata után legalább 3 éves joggyakornoki időt töltött el. Feltétel volt azonban, hogy a három évből legalább két évet bíróságon kellett gyakorlatozni, de a fennmaradó egy év lehetett ügyészségi vagy ügyvédi joggyakorlat is.

A törvény kimondta, miszerint a vizsga alapján képesítettnek csak azon jelölt ítélandó, ki úgy az írás-, mint a szóbeli vizsgát által egyaránt igazolta, hogy a bírói tisztt önálló gyakorlatára szükséges jogi ismeretekkel, kellő ítélő tehetség és avatottsággal bír. (8.§)

A joggyakornokokat általában jegyzőkönyvvezetői feladatokra vették igénybe, ezzel együtt „a bírák mellett, s ezek felelőssége alatt” fogalmazványok készítésével is megbízhatóak voltak.

Csóka Gyula joggyakornokból Zalában később nem lett bíró, legalábbis nevével a zalai bírák között nem találkozhattunk. A botrány szép lassan feledésbe merült.

Igaz, 1929. október végén a törvényszéken dolgozók is inkább az újságok híradásaira kezdtek odafigyelni. Az írták, Amerikában összeomlott a tőzsde...

Tudta Ön...,

**milyen vérfagyasztó színjáték zajlott le
1919 tavaszán a Zalaegerszegi Törvényszék udvarán?**

Nos, ez valódi bírói önkény volt!

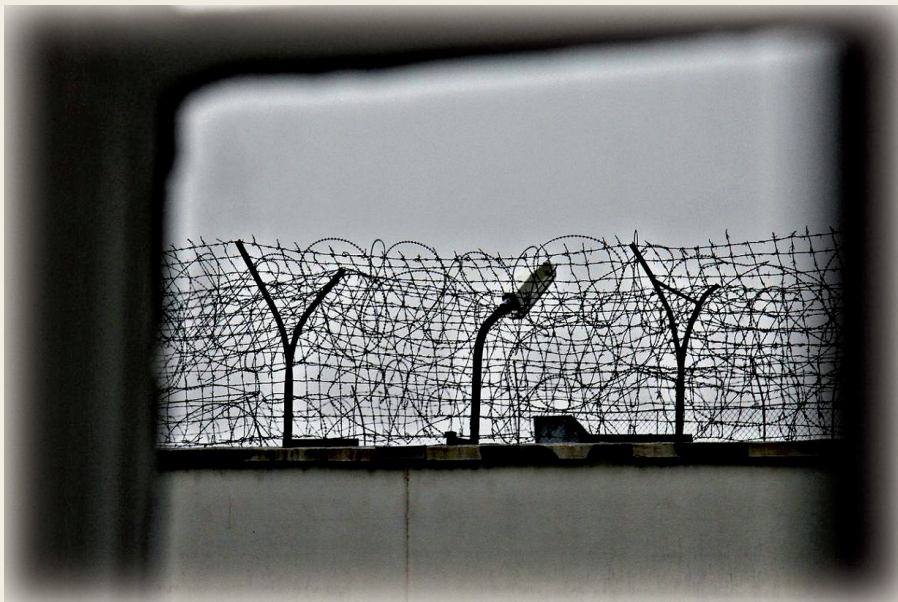
1919. május 13-án, egy szép tavaszi nap délutánján a Zalaegerszegi Törvényszék udvarán pattogó parancsszavakra egy 8 tagú, hevenyészetten összeállított kivégzőosztag sorakozott fel. Velük szemben két bocföldei fiatalember, Katona Kálmán és Farkas István sápadtan imádkozott és a halálra készült.

Az osztagparancsnok kiadta a „Tölts!” majd a „Kész!” vezényszavakat. A zárzatok csattogása után a pillanatnyi dermesztő csöndet ilyenkor már csak egy parancsszó szokta követni... ami akkor elmaradt.

A két szerencsétlen ember valójában egy kegyetlen színjáték elszenvető alanya volt. Elítélőik előre tudták ugyanis, hogy nem fogják végrehajtani a halálos ítéletet.

A Zalaegerszegi Törvényszéken – miután a tekintélyes bírák mindannyian elzárkóztak a feladat elől, – Tüskés Dezső törvényszéki bíró vállalta el 1919 áprilisában a kommunista hatalomátvételt követően az ún. forradalmi törvényszék vezetését.

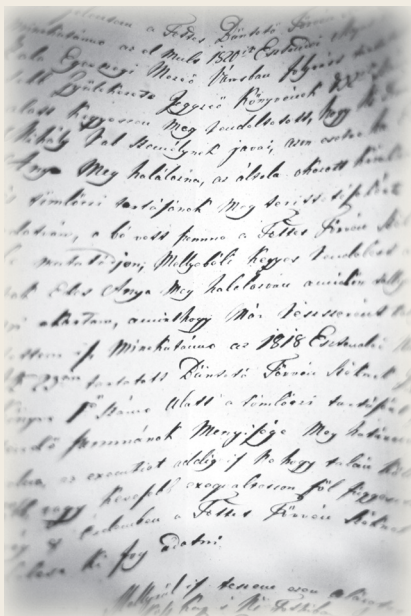
A proletárdiktatúra bírója Katona Kálmán és társa ügyében bizonyította, miként képest valaki durván csúfot űzni bírói hivatásából, hatalmával súlyosan visszaélve, szörnyű embertelenséggel másokat megalázni.

Látkép – A bíróságról a börtönbe

*Józsa Zsolt felvétele az Országos Bírósági Hivatal Fókuszban a bíróság című
fotópályázatra készült 2015-ben*

A két vádlott aznap rablás és nemi erőszak vádjával került a törvényszék elé. Történt ugyanis, hogy előzőleg frontról hazatérő ismeretlen katonák Bocfölde községben rajtaütöttek egy idős házaspáron, őket kirabolták, 16 éves fogadott lányukon pedig legalább négyen erőszakot tettek. A két vádlott barátságban volt az egyik – utólag a sértett által jellegzetes hangjáról azonosított – katonával, és ez bőven elégséges volt, hogy őket hamarjában rögtönítélő bíróság elé állítsák. A cselekmény súlya a statáriális szabályok alapján a halálbüntetés kiszabását követelte, a gond csak az volt, hogy bizonyítékot nem sikerült beszerezni. A vádlottak pedig végig tagadtak. Az ügyéssel és az ülnökökkel a bíró a tárgyalás szünetében ennek ellenére megálapodott abban, hogy a vádlottakat színleg halálra ítélik, majd az utolsó pillanatban kegyelemből 15 évi fegyházra változtatják az ítéletet. Tüskés bíró a határozat kihirdetése után jegyzőjét küldte telefonálni a katonák iránt. A fiatal jegyző a parancsnak engedelmeskedett, de mert maga is érezte a bíró önkény tobozódását, ezért kétségbeesetten felkereste a törvényszéken dolgozó tekintélyes másik vádbiztost – vagyis az ügyészt – elpanaszolva neki, mire készül Tüskés bíró. A vádbiztos felszólította a jegyzőt, sürgősen szóljon a bírónak, ne csináljon ilyet, ám Tüskés bíró a figyelmeztetésre csak legyintett, megnyugtatta jegyzőjét: „Hagyd, nem olyan nagy dolog ez!”

Gál Roland díjnyertes fotója
az Országos Bírósági Hivatal
Fókuszban a bíróság című 2016-os
fotópályázatára

A katonák megérkezése után az elítélteket levezették az udvarra, ahol a hevenyészetten összeállított kivégzőosztaggal szemben a bástya elé állították őket. Amikor már mindketten meg voltak győződve, hogy a következő pillanatban agyonlövik őket, a kirendelt védőjük, aki – mondani sem kell, szintén be volt avatva az embertelen színjátékba – hirtelen megszólt és kegyelmet kért. Az ezt követő teátrális tanácskozás eredményeként kihirdették a 15 éves szabadságvesztés büntetéseket. Csak-hogy egy dologra nem számítottak! A lelki megrázkódtatástól összetörve az elítéltek egyike ekkor ugyanis meglepte elítélőit: hangerősen kifakadva követelni kezdte, hogy őt akkor már inkább itt és most lőjék agyon, mert ártatlanul nem fog kibírni ilyen hosszú büntetést!

Katona Kálmán és Farkas István bocföldei földművesek a tanácsköztársaság bukása után rövidesen, 1919. szeptember 15-én – miután ítéletüket nem ismerték el törvényesnek – szabadon távoztak börtönükből.

Dr. Tüskés Dezsőt a Zalaegerszegi Királyi Törvényszék 1920. januárjában izgatás és más bűncselekmények miatt – köztük Katona Kálmán és társa elleni lelki sa nyargatással elkövetett személyi szabadság megsértése miatt – 5 évi fegyházbűn- tetésre ítélte.

Tudta Ön, hogy a színlelt kivégzés procedúrája a máig alkalmazott egyik legk- egyetlenebb módszer a túsok lelki meggyötrésére?

A proletárdiktatúra eme végletesen perverz, embertelen módszerét már koráb- ban is többször alkalmazták háborúban és más fegyveres konfliktusokban. Előszóval kínoztak így lelkileg a XX. század során különböző baloldali terrorista csoportok éppúgy, mint iszlamista szélsőségesek.

Az egyik legismertebb eset az 1979 év végén Teheránban túsul ejtett amerikai diplomaták kegyetlen meggyötrése volt, akiket kémeknek titulálva többször is felső- rakoztattak a forradalminak mondott iszlamista kivégzőosztagok elé és úgy tettek, mintha a diplomatákat a következő pillanatban kivégeznék. Akkor is csak a parancs- szavak elhangzása után derült ki, hogy nem volt töltény a fegyverekben... Volt kiktől tanulniuk...

Tudta Ön...,

hogy mivel lehetett kihozni béketűréséből a Zalaegerszegi Királyi Törvényszék Elnökét?

Gyerekszivajjal és... a dísznókkal!

1921. április 1-én dr. Czíko János törvényszéki elnöknek végleg elfogyott a türelme! Hiába a ragyogó tavaszi napsütés és a friss virágillatokat hozó lágy szellő, a kitárt ablakok mögött asztalánál ülő elnöknel most már tényleg elszakadt a cérna. Mégis mi folyik itt? Ez aztán már mégiscsak sok! Ezt már hivatalos útra kell terelni – gondolhatta. Leült tehát, és mondhatni irodalmi stílusban adott hangot elégedetlen- ségének:

„Már régebb óta figyelem és tapasztalom, hogy a régi fogház épületében lakók gyermekei a gondozásomra bízott, és részben az igazságügyi kincstár tulajdonát képező, a kir. törvényszék épülete előtt elterülő Deák Ferencz tér fa és dísznövény ül- tetvényeit folyton tördelik, pusztítják, azok virágait még fakadó bimbó állapotában szagattják, a téren emelt szobrot kövekkel dobálják, s kora reggeltől napnyugtáig oly lármát csapnak, hogy a kir. törvényszék tárgyalásait, s a bíró urakat rendes munkájukban állandóan zavarják. Ezt az állapotot tovább nem tűrhetem, s a város egyik legszebb terének tönkretételét nem hagyhatom. Épp ezért a régi fogházban lakó szülőket a legkomolyabban figyelmeztetem, hogy gyermekeiket vegyék szigo- rúbb ellenőrzés és felügyelet alá, s kellőképp gondoskodjanak arról, hogy az ül- tetvények pusztításai megszűnjenek és a kir. törvényszék épületének közelében a gyermekek ne tartózkodjanak és a parkban ne lázmázzanak.”

Bizony alaposan felboríthatta elnök úr nyugalmát a lármás rosszkodás, hiszen ezen felül kilátásba helyezte, amennyiben felszólítása hatástalan maradna, úgy ő a szülőket fogja felelőssé tenni, és ellenük a leghatározottabban fellépve szigorúan alkalmaztatni fogja a parkok és terek gondozásának városi szabályrendeletét. Ami praktikusan feljelentést és pénzbírságolást jelent. És ha még ez sem vezetne eredményre, úgy a renitens gyermekek szülői vegyék tudomásul, hogy – úgy mint a közrend ellen vétők, s a bíróság munkáját kellemetlenül zavarók ellen – arra is késznek mutatkozik, hogy az elfoglalt lakásukból a családok kitétessenek.

*Dr. Cziko János fotója
a Zalaegerszegi
Törvényszék
tárlatából*

És mi lehet még ennél is felháborítóbb? Elnök úr azt már végképp tűrhetetlennek minősítette, hogy egyes lakók sertéseiket és malacikat felügyelet mellett a parkba kiengedik! Tessék tudomásul venni, hogy ezt még a városi szabályrendelet is „érzékeny pénzbírság terhe mellett” tiltja!

A fenyegető élű figyelmeztetés nem a bírósági dolgozóknak szól. 1919 nyarán ugyanis a tanácsköztársaság forradalmi bizottmányának lakásbiztosa 6 családot költöztetett be a törvényszék nyugati szárnyába. (Ez az épületrész már nincs meg, elbontása után a helyén ma a járásbíróság épülete áll.)

A törvényszék a tanácsköztársaság után a családoknak felmondott ugyan, ám a kiköltözés feltétele az volt, hogy számukra az épületen kívül fekvő más, megfelelő lakás biztosíttassék. 1920-1921-ben azonban még nem voltak a városnak erre a célra lakásai, így a kommunista vezetők által beköltöztetett családok még jó ideig a régi fogház és a törvényszék régi irattári helyiségeiben laktak. És igen, állatokat is tartottak...

Tudta Ön...,

hogy a Zalaegerszegi Törvényszék és a Zalaegerszegi Járásbíróság bíráinak egy ügyben saját vallási hovatartozásukról kellett nyilatkozni?

Holott meg sem kérdezték tőlük, milyen vallásúak!

1934 kora nyarán igen kényes ügyek kerültek a Zalaegerszegi Királyi Törvényszék és a helyi járásbíróság elé. A törvényszéken B.1374/1934 lajstromszám alatt sajtó útján elkövetett rágalmozás miatt indult ügyben Sylvester Péter János lapszerkesztőt Mindszenty bíboros – akkoriban születési nevén ismerték: Pehm József apátplébános – jelentette fel. Szinte ugyanekkor érkezett a Zalaegerszegi Királyi Járásbírósághoz B.11.905/1934 ügyszám alatt pótmagánvádas vádindítvány, csak hogy fordított felállással. Abban a „Zalai Napló” című politikai napilap említett lapszerkesztője lépett fel rágalmozás vétsége és hitelsértés vétsége miatt az apátplébánossal szemben, miután előzőleg a vád képviselőjét a királyi ügyészsg megtagadta.

A törvényszéken és a járásbírószágon azonban nem akadt bíró, aki ezeket a pereket vállalta volna. Így nem maradt más hátra, minthogy „bíróküldés iránti kérelmet” – mai megfogalmazással: kizárás iránti kérelmet – terjesztettek elő, és kérték más bíróság kijelölését.

A bírák nyilatkozatukban felhozták, hogy az eljárás alapjául szolgáló sajtóközlemények a város túlnyomóan római katolikus lakosságának körében erős feltűnést keltettek, – azok a közvéleményt élénken foglalkoztatják – a város képviselőtestületének közgyűlésén ezzel kapcsolatosan felszólalások és nyilatkozatok hangzottak el, és a helybeli római katolikus egyesületek sajtónyilatkozatokban állást foglaltak az ügyben. A királyi törvényszék nyolc bírása közül hatan római katolikus hívők, közülük páran tagjai a fent említett egyesületnek is. A két protestáns bíró egyike a legutóbbi időig világi elnöke volt a helybeli református egyházközségnek, a másik pedig a helybeli evangélikus egyházközségnek most is elnöke. Minthogy ezek szerint az ítélőtanács bárminő összeállítása a közvéleményben félremagyarázásokra, sőt gyanúsításokra szolgálhatna okot, a közbéke megóvása és az igazságszolgáltatás pártatlanságába vetett bizalom fenntartása érdekében tartották kívánatosnak a törvényszék bírái a Bp. 29. § 2. bekezdése alapján más törvényszék „kiküldését”.

A Zalaegerszegi Királyi Járásbírószágot bírái a fentiekkel lényegében azonos okok miatt jelentettek elfogultságot, megjegyezve, hogy a járásbírószágot hat bírása közül négy római katolikus, egy protestáns, egy pedig izraelita vallású.

Az 1934. június 23. napján előterjesztett kérelmet a Magyar Királyi Kúria – döntését nem elszüntetve – az év november 7-én meghozott végzésében alaposnak találta. Az előterjesztésben felhozott körülmények a Kúria szerint ugyan nem adtak alapot annak feltételezésére, hogy az illetékes bíróságoktól ne volna „részrehajlatlan” eljárás és határozat hozható, „...azonban a hívők lelki életéhez fűződő, tehát nagyon is méltánylandó jogpolitikai tekintet teszi indokolttá, hogy jelen esetben, mikor a zalaegerszegi bírák túlnyomó nagy részének lelki gondozója és egyházi vezére ellen, annak papi hivatására is kiterjedő támadást intéztek, az ügy elintézésével a helyszíntől távolabb eső bíróság bízássék meg, annál is inkább, mert egy teljesen indifferens bíróság ítélkezését a nagy közönség is nagyobb megnyugvással veszi tudomásul.”

Annak megítélését, hogy a Magyar Királyi Kúria indokolásának megfogalmazása mennyire volt „részrehajlatlan”, bárki eldöntheti, de legalább ennyire beszédes az is, melyik bíróság kiküldéséről döntöttek. A Szombathelyi Királyi Törvényszéket jelölték ki az ügyek elbírálására. A püspökség székhelyén lévő törvényszéket...

*Dr. Turopoli Tibor felvétele 2014-ből
(Készült az OBH Fókuszban a bíróság pályázatára)*

Tudta Ön, hogy Mindszenty bíboros (Pehm József) a mai értelemben vett igazi közszereplője volt a két világháború közti Zalaegerszegnek?

Pehm József zalaegerszegi apátplébánosi működése alatt kérlelhetetlenül képviselte a vallási alapeszméket. A városi közélet csatározásainak állandó közszereplője volt. Politikai kérdésekben folyamatosan hallatta a hangját, egyaránt kikelve úgy a kommunizmus, mind a nyilaskeresztes mozgalom aggasztó mértékű zalai térnyerése ellen. Sem a közéletben, sem magánéletében nem jellemezte a vallásos türelem, plébánosként gyorsan felborította a város felekezeti békéjét is. Számos történetet jegyeztek fel türelmetlenségéről. Ennek egyik legnagyobb vihart kavart esete az ún. „Himnusz”-ügy volt, melynek folyománya volt a zalaegerszegi bírák említett kizárási indítványa. Történt ugyanis, hogy az apátplébános az 1934. március 15-ei ünnepi szentmise után nem énekelte híveivel együtt a Himnuszt, hanem „tüntetően” kiment a templomból, és otthagytá elképedt híveit. Ezzel kiérdemelve a fasizálódás útjára lépett Gömbös-kormány szócsöveként tekintett „Zalai Napló” vitriolos cikkét.

Pehm József válaszként levélben azt kérte a lap több előfizetőjétől, hogy mondja le a – szerinte – „katolikus és erkölcsi szempontból” kifogás alá eső lapot, mire Sylvester Péter János, a Zalai Napló tulajdonos-főszerkesztője hitelrontás miatt beperelte Pehmet.

Tudta Ön, mi volt a kifogása a későbbi Mindszenty bíborosnak a Himnusszal szemben?

Bizony alapos kifogása volt! Nem csak az a megfontolás állt mögötte, hogy Kölcsey köztudottan református vallású volt, hanem igazi vallási dogmáról volt szó. A nemzeti himnusz egyik sora – „Megbűnhődte már e nép a multat s jövődőt” – sokak szerint akkoriban katolikus szempontból elfogadhatatlan volt, hiszen a jövődőt előre nem lehet megbűnhődni. Isten nem bünteti meg a jelenben az embereket egy majdan elkövetendő bűnért, mert így az ember később szabadon vétkezhetne. A hitvita még a századelőn azzal a kompromisszummal zárult, hogy a Himnusz elénekelhető a templomban, de csak a mise végén. Sokan még ezzel sem értettek egyet, a fiatal Pehm apátplébános sem.

Végül a Szombathelyi Királyi Törvényszéken hónapon át tartó heves perlekedés után a lapkiadó visszavonta a magánvádat, így a bírának nem kellett ítéletet mondaniuk a későbbi bíboros felett.

*Pehm József
(A felvételt
a Deák Ferenc
Megyei és Városi
Könyvtár állomá-
nyában található)*

Tudta Ön...,

**mi volt az első igazi, valóban forradalminak
értékelhető irodatechnikai előrelépés a bíróságokon?**

Alighanem az írógépek elterjedése.

1901 előtt nem voltak írógépek a zalai bíróságokon. Az írógépek széles körű elterjedése előtt a bíróságok adminisztrációs terhének legnagyobb részét a kiadmányok másolása tette ki. Csakhogy ahány napidíjas díjnak dolgozott a bíróságon, annyiféle külalakkal készültek a kiadmányok. Az igazi gond mégis az volt, hogy a leírói kapacitás szinte sosem volt elegendő a munkák elvégzésére, a napi norma nem volt könnyen teljesíthető – a Zalaegerszegi Törvényszéken és járásbíróságain a múlt század elején például 18 oldal/nap volt. Ekkoriban a nagy terjedelmű sokszorosítást litográfias eljárással – akkori elnevezéssel: könyomdai úton – oldották meg a nagyobb bíróságokon. Ennek hátránya az volt, hogy tényleg csak a nagyszámú kiadmányok előállításához volt gazdaságos, mert a kőre írt írás elkészítése viszonylag hosszadalmas volt. A kis példányszámú kiadmányok ezért inkább kézi másolással készültek.

A bíróságokra az 1890-es évek utolsó éveiben kerültek az első írógépek, ekkor még csak a nagyobb bíróságok, a Kúria és az Ítéltáblák kaptak belőlük egy-egy darabot. Már az ítéltáblákon nyert kedvező tapasztalatokon alapulva az első nagy tételű

beszerzés a Győri Ítéltáblánál 1901-ben volt, amikor a tábla összes bírósága részére egyszerre 114 db „REMINGTON STANDARD 7” típusú mechanikus írógépet rendelt az államkincstár a Glogowski és Társa cégtől, amely pedig közvetlenül az egyesült államokbeli gyártól szerezte be az akkori legkorszerűbbnek tartott gépeket.

A gépek – melyre a forgalmazó a kezelési előírások szigorú betartása mellett 2 éves garanciát vállalt – darabonkénti ára 440 korona volt, ami igencsak borsosnak mondható, hiszen egy törvényszéki bíró éves fizetése pótlékokkal együtt ez idő tájt bruttó 3200 – 5200 (azaz havi 260-430) korona között mozgott a szolgálati időtől függően, vagyis egy gép ára lényegében egy nyugdíj előtt álló törvényszéki tanácselnök egy havi bruttó fizetésének felelt meg.

Ne higgyük azonban, hogy olyan nagy örömmel fogadták a dolgozók a gépek érkezését! Nem csak az volt a probléma, hogy meg kellett tanulni gépelni – hiszen ilyen gyakorlattal rendelkező dolgozót akkoriban nem volt könnyű találni -, de ezeknek a korai gépeknek a karbantartása sem volt éppen „felhasználóbarát”.

Kolozsi Ferenc felvétele

*(Készült az Országos Bírósági Hivatal
Fókuszban a bíróság fotópályázatára 2016)*

A díjnokok sokszor panaszkodtak arra, milyen időt rabló vállalkozás ezekkel a gépekkel dolgozni. Napjában akár többször is szét kellett szedni a fődarabokat, tisztítani és olajozni a mozgó alkatrészeket.

Azért, hogy a leírási munka mégse szenvedjen késedelmet, a díjnokoknak sokszor munkaidő előtt és után is a gépük karbantartásával kellett foglalatoskodniuk. A legtöbb bíróságon ebben az időben személyre szóló írógépek voltak és mindenki csak a sajátját használhatta. Kezdetben női dolgozók nem is dolgozhattak írógépekkel, mert azok karbantartását egyfajta gépészeti munkának tartották, melyre a nőket nem tartották alkalmasnak. A zalai bíróságokon az első női gépírók csak az 1920-as években jelentek meg, amikor már olyan írógépeket szereztek be, melyek jóval kevesebb karbantartást igényeltek.

A technika fejlődése azonban lépést tartott a felhasználói igényekkel, így az írógépek tömeges elterjedése lassan beváltotta a beszerzésükhöz fűzött reményeket. A géppel írt kiadványok tisztábbak, jobban olvashatóak és gyorsabban is előállíthatóak lettek, ráadásul a leírással egyidejűleg több kiadvány is készülhetett.

Az írógép mintegy száz éven át az irodai munka meghatározó eszköze volt.

Tudta Ön, hogy ki találta fel az írógépet?

Nos, ezt a találmányt nem lehet egyetlen személy leleményéhez kötni, de a többségi vélekedés szerint Christopher Latham Sholes amerikai nyomdászinas tekinthető a széles körben elterjedő írógép feltalálójának. Sholes a kezdetleges masinák tökéletesítésével jutott el 1868-ra a mai írógép ősi változatáig. Találmányát azonban nem tudta kiaknázni, ezért azt eladta a polgárháborús fegyvergyártásban meg erősödött – és a háborús megrendelések lepadása miatt más, békés célú termékek gyártását is tervező – Remington cégnek.

Az első Remington írógép 1873-ban jelent meg a piacon, amely még főleg varrógépre emlékeztetett, mivel a varrógép üzemét alakították át az írógép gyártására. Kezdetben az új termékre nem mutatkozott nagy kereslet. A Remington azonban rendelkezett üzleti érzékkel! Az érdeklődés fokozására több száz üzemnek adtak kölcsönbe és próbára gépeket. Egy tesztadarabot odaadtak kipróbálásra Mark Twain-nek is, ezen írta meg Tom Sawyer kalandjai című regényét, ez volt az első könyv, aminek kéziratát írógéppel írták meg. Ez hatalmas reklámot jelentett, bár 1880-ban még csak 140 gépet adtak el, de darabonként az akkor nagyon magas, 250 dolláros áron. A megrendelések száma ezután robbanásszerűen nőtt, 1890-re elérte a 73 000 darabot, 1905-ben a Remington már percenként gyártott le egy gépet, és az egész világra exportálta azokat.

Így jutott belőle néhány példány Zalaegerszegre is....

Érdekesség még, hogy Sholes nevéhez fűződik az ún. QWERTY billentyűzet-kiosztás feltalálása is, melyet kisebb módosítással a mai számítógépes klaviatúrák is használnak. Eredetileg a feltaláló ABC sorrendbe rendezte a betűket, csak hogy azt tapasztalta, ha valaki túl gyorsan gépelt, a betűket lecsapó lengőkarok könnyen

összeakadhattak. Ezért rendezte el úgy a betűket, hogy az angol nyelvben leggyakrabban használták a billentyűzet két szélére kerültek. Tehát nem azért alakult ki a mai napig használatos billentyűzet, hogy az emberek gyorsabban tudjanak gépelni, hanem hogy lassabban. A mai elektronikus korban ilyen szempont már nem játszik közre, a billentyűket akárhogy elrendezhetnék... csakhogy a megszokás nagy úr.

Tudta Ön...,

hogya a Zalaegerszegi Törvényszék menekültek befogadására kijelölt törvényszék is volt?

A XIX. századi magyar történelem legsötétebb időszakában.

1944. szeptember 24-én este 8 órakor izgatott beszélgetésektől volt hangos a Nagyváradi Királyi Ítéltábla épülete. Mindenki azt találgatta, mi lesz most. A helyzet kétségbeejtő volt. Az ítéltábla működésének vége van. Itt a front. Ki megy, ki marad a városban, és aki megy, hogyan és hova? Dr. Moldoványi István, az ítéltábla elnöke emelkedett szólásra. Rövid bejelentésben közölte, amit mindenki sejtett: az ítéltábla működése megszűnt. Ezután ismertette az igazságügyi minisztériumtól kapott sürgönyüzenetet, mely szerint az ítéltábla dolgozóinak késlekedés nélkül el kell hagyniuk Nagyváradot, és legkésőbb 1944. október 6. napjáig szolgálattételre jelentkezni kötelesek a hátszágban kijelölt bíróságnál: a Zalaegerszegi Királyi Törvényszéknél.

Dr. Kiss Dezső, a Zalaegerszegi Törvényszék elnökénél 1944. október első napjaiban a nagyváradi ítéltábla kevés bírása jelentkezett. Csupán hárman tették ezt meg. A többségnek nyilván nem volt kedvére a több száz kilométeres utazás, főként nem családjakkal együtt. A kevés jelentkező egyike, aki 1944 októberének első napjain az elnöki iroda ajtaján kopogtatott, azonban nem akárki volt: dr. Medvigy Gábor ítéltáblai tanácselnök, korábban a budapesti ügyvédi kar igen elismert tagja, a nagyváradi jogásztársadalom emblemikus személyisége. Nem mellesleg egy kiváló büntetőjogász, jogtudós.

Az ítéltáblai tanácselnök egész életét jogász hivatásának szentelte. Nagyváradon volt ügyvédi gyakornok, ahol éles gondolkodásával és ékesszólásával hamar kitűnt. Már fiatal ügyvédként beválasztották a nagyváradi törvényhatósági bizottság tagjává, sőt az I. világháború alatt a halálozás miatt megüresedett hosszúpályi országgyűlési körzetben való indulásra maga Tisza István kérte fel. Nemet mondott, mert az igazságszolgáltatásnak kívánta szentelni életét. (Akit helyette indítottak magabiztosan nyerte az időközi választást.) Az I. világháborút követő román megszállás miatt kénytelen volt elhagyni szeretett városát. Budapesten lett ügyvéd. Ott is a legjobbak között tartották számon. Olyan jeles ügyvédek tartoztak baráti körébe, mint Kövess Béla budapesti ügyvédi kamarai elnök, Kálnoky Bedő Sándor, az országos ügyvédszövetség elnöke, és a korszak ismert ügyvédei közül például Kadosa Marcell, Oppler Emil, Vekerdy Géza. Főként büntetőügyekben jeleskedett. Amikor Nagyváradon

1941-ben újra visszaállt a magyar bírászkodás, a legelsők között jelentkezett szolgálatra. Azonnal ítélőtáblai tanácselnöki kinevezést kapott. Büntetőjogászként több publikációja megjelent. Nagyra tartotta Deák 1843-as büntetőjogi törvényjavaslatát, szorgalmazta, hogy a magyar büntetőjog fejlődésének új irányvonala ezen alapuljon.

Amikor a zsidókat elhurcolták, vagy gettókba zárták, tanácselnökként az általánosan elterjedt gyakorlattal ellentétben a zsidó ügyvédek bíróság előtti megjelenésének elmulasztása miatt nem alkalmazott velük szemben hátrányos jogkövetkezményeket, hanem akadályoztatásukat köztudomású tényként kezelve sorra felfüggesztette a részvételükkel folyó eljárásokat.

Végül 1944 szeptemberének végén, engedelmeskedve a felsőbb utasításnak, a Zalaegerszegre történő utazás mellett döntött.

Tudta Ön, hogy még a fiatal Ady Endre is elismerő szavakkal illette dr. Medvigy Gábort?

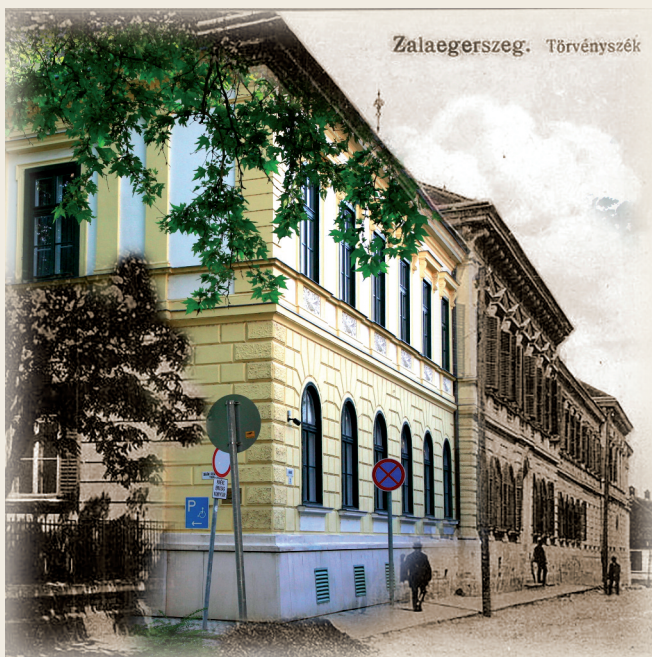
Nem lehetett ez véletlen, hiszen a XX. század elejének költőóriása a századfordulón fiatal hírlapíróként dolgozott a nagyváradi „Szabadság”, később pedig a „Nagyváradi Napló” című folyóiratnál is. Ady a „Szabadság” hasábjain 1900 májusában számolt be a debreceni diákkongresszusról, kiemelve, hogy ott a nagyváradi küldöttek elegáns magyar díszruhájukkal és impozáns létszámukkal nagy feltűnést keltettek. Megemlítette, hogy a nagyváradi diákok a debreceni hölgyek között nagy népszerűsége tettek szert, de más tekintetben is „excelláltak”. „Elnökök: Medvigy Gábor már a banketten feltűnt és ékes és csinos tósztal. A nemzetiségi kérdésben pedig, melynek előadója ő volt, még ellenfelei is meghajoltak meggyőző, komoly érvei előtt.”

Érdekes párhuzam életében, hogy korábban éppen neki volt feladata a menekültek ellátásában.

1916 nyarán Románia – feladva látszólagos semlegességét – belépett a háborúba az antant oldalán. Magyarországot készületlenül érte az új ellenség hirtelen felbukkanása. Románia 1916. augusztus végén akadálytalanul bevonulhatott Erdély szinte katonai védelem nélküli jelentős részére. Ezekről a területekről a magyar lakosság nagy számban elmenekült. Nagyvárad, – amelyet ekkor még elkerült a román bevonulás – számottevő menekültet fogadott be. A menekültkérdés rendezésére Nagyváradon Intézőbizottságot hoztak létre a főispán vezetésével. A bizottság tagja volt dr. Medvigy Gábor is. 1916. szeptember első két napján nem kevesebb, mint 3000 átmenő menekültet láttak el az ideiglenesen felállított segélyező pontokon. Nagyváradon ekkor 207 férfi, 275 nő és 465 gyermek, összesen 947 személy maradt rokonoknál, ideiglenes szálláson, befogadóhelyeken. A városban a bizottság szervező munkájának köszönhetően segélyeket gyűjtöttek, és étellel is ellátták a menekülteket.

A következő háborúban már a nagyváradiak váltak menekültekké.

Dr. Medvigy Gábornak Zalaegerszegen nem tudtak tapasztalatához és képességeihez méltó munkát adni. Tisztségét megtartva természetesen tanácselnöki beosztást kapott, de lévén a büntető ügyszakban éppen teljes volt a létszám, kényszerűségből a polgári fellegbviteli tanácsba került beosztásba. Zalaegerszegen bírói munkássága jelentéktelen volt, a folyamatosan betegséggel küzdő, nyugdíjhoz közelítő idősebb tanácselnök végül 1946. március 16-án Zalaegerszegen halt meg. Emléke azóta csaknem feledésbe merült.

Akkor és most
(Az Országos Bírósági Hivatal által készített montázs)

Tudta Ön...,

milyen meggondolatlan mondat miatt büntették a Keszthelyi Királyi Járásbíróság Elnökét a második világháború idején?

Nos, elég kemény szavak miatt!

1942. augusztus 12-én este dr. Cséry Géza keszthelyi járásbírósági elnök baráti társaságban a keszthelyi sörházkerthben töltötte idejét. Háború volt, a 2. magyar hadsereg éppen a Donnál harcolt – ekkor még többnyire sikeresen –, így nem lehet csodálkozni azon, ha a város értelmiségi elitjének diskurzusa során csakhamar szóba kerültek a háborús hírek. Cséry elnök úr ekkor – meggondolatlanságában, elfeledkezvén, hogy ilyenkor még a falnak is füle van, – hirtelen felháborodásában igen kényes témáról nyilvánított őszinte véleményét.

Később emiatt még bűnvádi eljárás is indult ellene, és bár annak eredményeként – alapos magyarázkodás után – megtarthatta vezetői hivatalát, felettesének,

dr. Haám Ernő nagykanizsai törvényszéki elnöknek így is nagyon kellemetlen volt Cséryt felelősségre vonnia. Utóbbi ugyanis régi barátja volt, s Haámot éppen Cséry követte 1940 szeptemberében a keszthelyi elnöki székben. Mégis meg kellett tennie, miután erre a Pécsi Királyi Ítéltábla elnöke félreérthetetlenül utasította.

A fegyelmi felelősségre vonásról szóló szigorú hangvételű dorgáló leirat nem említi ugyan szó szerint a kifogásolt kijelentést, de annak tartalmára mégis utal: „Nagyságod... habár mástól szerzett értesülésre hivatkozva a bustyaházi katonai munkatábor parancsnokságának a kisegítő szolgálatot teljesítő zsidók irányába tanúsított bánásmódjáról olyan tényeket állított, amelyek – amint azt Madi Kovács Ferenc ny. vezérőrnagy eljárása bizonyítja – alkalmasak voltak arra, hogy a m. kir. honvédség működését kedvezőtlen színben tüntessék fel, a kisegítő szolgálatot teljesítők iránt pedig esetleg indokolatlan részvétet keltsenek. Habár nagyságodat nem az a cél vezette, mégis gondatlanul járt el, amikor kijelentéseit többek jelenlétében anélkül tette meg, hogy azok valóságáról meggyőződött volna.”

De miről is beszélgetett aznap este a sörük mellett a keszthelyi értelmiség néhány jeles tagja?

A munkaszolgálatot Magyarországon 1939-ben vezették be, és lényegében fegyver nélküli katonai szolgálatot jelentett olyanok számára, akiket a katonai szolgálatra végleg alkalmatlannak nyilvánítottak.

A vonatkozó miniszterelnöki rendelet szerint a közérdekű munkaszolgálatra kötelezetteknek szolgálatukat munkatáborokban kellett teljesíteniük. A munkatáborok katonailag szervezett munkasalakulatok voltak. A szolgálatot fegyver nélkül, „a rendelkezésükre bocsátott munkaeszközökkel (szerszámokkal)” teljesítették a munkaszolgálatra beosztottak. A második zsidótörvényt követően 1940 nyarán a mozgósítási program keretében „különleges munkásszázadok”-ba hívták be azokat a zsidókat, akiket sorozáskor fegyveres szolgálatra alkalmatlannak vagy fölöslegesnek találtak.

A rendelethez 1941. augusztus 19-én – amikor Magyarország már hadban állt a Szovjetunióval, – a honvédelmi miniszter végrehajtási utasítást adott ki. Ettől kezdve minden katonaköteles korú zsidónak „kisegítő munkaszolgálat”-ot kellett teljesítenie, a sorállományúakhoz hasonlóan két éven át, de külön alakulatokban és természetesen fegyvertelenül. Karjukon előbb nemzetiszínű, majd az izraelita vallásúak sárga karszalagot viseltek, a keresztény vallású, de származásuk alapján zsidónak minősülő munkaszolgálatosok fehéret.

1942 derekán különösen sok zsidó munkaszolgálatost hívtak be és vittek ukrainai szolgálatra, többek között az ottani bustyaházi (bustyinói) táborba. A keleti fronton a zsidó munkaszolgálatosok – számuk mintegy 40.000-50.000 fő lehetett, – a honvédség számára lövészokat, bunkerokat építettek, az utak javítását, erődítések készítését, a fronton drótakadályok, tankcsapdák telepítését, aknák felszedését végezték. Behíváskor kezdetben kaptak egyenruhát is, később mindinkább saját civil

ruhájukat kellett viselniük, vagy leselejtezett egyenruhában dolgoztak, az élelmiszer-fejadagok pedig szűkösek voltak. A tél beálltával a megpróbáltatások fokozódtak. Életüket megnehezítette az antiszemita, megalázó, gyakran kegyetlen bánásmód, ami a német katonák és a magyar őrszemélyzet részéről is megnyilvánult.

A legszörnyesebb eset 1943. április 30-án az ukrainai Dorosic faluban történt, ahol a munkaszolgálatosok kórházaként használt pajtát a katonák felgyújtották, a kimenekülő zsidókat legéppuskázták.

A zsidó munkaszolgálatosokat ért embertelenségekről a hivatalos propaganda persze hallgatott. A hírek különböző kerülıutakon lassacskán mégis eljutottak a hátszobákba, ahol a jobb érzésű, a hivatalos híradásokat kellő kételkedéssel fogadó emberekből döbbenetet, együttérzést – némelyekből akár még jogos felháborodást is – váltottak ki.

A Keszthelyi Királyi Járásbíróság elnökének kijelentését – felettesének igen méltányos döntésével – végül elsimították egyszerű „szóbeli megintés” fegyelmi büntetéssel.

Dr. Cséry Géza hivatalát a háború alatt végig megtarthatta. Végül 1948-ban váltak meg tőle. De akkor már mások voltak hatalmon. A hozzá hasonló szókimondó, gerinces bírókra az új rezsimnek nem volt szüksége.

A Keszthelyi Járásbíróság épülete a XX. században

Tudta Ön...,

hány évet várt Nagykanizsa, hogy méltó bírósági épülete legyen?

Nos, nem keveset, több mint 65 évet!

1913-ban pedig már minden készen állt az építkezés megkezdésére! Miközben a múlt század elején szerte az országban sorra épültek a szebbnél szebb hivatali épületek, addig a minden szempontból dinamikus fejlődő, élénk polgári közéletet élő, gazdaságilag kifejezetten virágzó Nagykanizsán méltatlan körülmények fogadták a bíróságra betérő jogkereső közönséget. Az 1910-ben készült felügyeleti vizsgálat megállapításai szerint az Erzsébet tér 9. szám alatti épület – melynek földszintjén, a bejárattól balra nyíltak a helyi járásbíróság helyiségei, – nem felelt meg a bíraskodás céljainak. Folyosói szűkek és oly sötétek voltak, hogy az ajtók feliratai is csak nehezen voltak olvashatóak. Az udvarra néző irodákba a napfény alig jutott be, a dolgozók egész nap sötétben voltak. Az épület falai átáztak, állandóan dohos szag terjengett a folyosókon és az irodákban egyaránt. Az irattár kicsi, nedvessége miatt pedig az iratok állagmegőrzésére alkalmatlan volt.

Nem volt tehát véletlen, hogy az országos építkezési kampány részeként 1911-ben kezdeményezték egy teljesen új bírósági épület felépítését Nagykanizsán is. A kormányzati szándék is megvolt, a tervek 1913-ra lényegében készen álltak, a kivitelezés megkezdésére a következő egy-két évre minden adott volt.

Dr. Balog Károly, a Pécsi Királyi Ítéltábla elnöke 1913 decemberében írásos feljegyzésében meg is határozta elvárásait az új épülettel szemben. Legfontosabbnak tartotta, hogy a járásbíróság ügyfélfogadó helyiségei és a telekkönyvi hivatal a legkönnyebb megközelítés érdekében a földszinten legyenek, a tárgyaló termek pedig legfeljebb az első emeleten. A törvényszéki épületben 5 tárgyalótermet tartott szükségesnek. Meghatározta, hogy minden bírónak külön szobája legyen, és közvetlenül mellettük legyen mindegyikhez külön jegyzői szoba is. Az elnök a jövőbe tekintve már eleve számolt a létszám bővülésével, ezért betervezték tartalékirodákat bírók és jegyzők számára, „... mert idővel a forgalom nagyobbodásával a személyszállítás esetén erre szükség lehet.” Az akkoriban alkalmazott kályhafűtéssel szemben központi fűtésrendszert tartott helyesnek, egyrészt a fűtőanyag megtakarítás, másrészt a kisegítő személyzet kisebb létszáma miatti megtakarítással számolva. A korszerű villanyvilágítást pedig azért tartotta elengedhetetlennek, „... mert biz' köztudomású, hogy a bíráink délelőtt tárgyalván, az írásbeli munkát bizony sokszor késő este kénytelenek végezni.” A bútorzatnak tartós, komoly színű, a hely méltóságának megfelelő fából kell készülnie, ízléses díszítéssel. A tárgyalóteremben a bíróság „emelkedett helyen”, az ügyvéd és az ügyész „kevésbé emelt helyen” foglaljon helyet, míg a felek és a „bűnszék” részére alkalmazott padok pedig a bíróságtól korláttal elválasztandók.

A bírói irodák berendezéséről is határozott utasítást adott, miként azok „...csínnel, ízléssel és a bírói állásnak megfelelő komolysággal bútoroztassanak be. Setét színű,

kemény fából készült íróasztal, bírói szék, könyvvállvány, szekrény a talár elhelyezéséhez szükséges rekesszel, pamlag, szalon asztal, két zsöllyeszék, Ő felsége arc képe, óra és csinosabb fogas, végül zárható mosdószekrény képezzék a bútorzatot.”

Szép tervek voltak, csakhogy az építkezés kezdetére meghatározott következő esztendőben a kincstárnak egészen más kiadásai jelentkeztek. A háború miatt a terveket évekre ejtették...

Tudta, hogy a mai bírósági épületek többsége a XX. század első évtizedeiben épült?

A XX. század két első évtizede az igazságügyi építkezés virágkora volt. Így volt ez Zala megyében is, ahol sorra épültek a kor kívánalmainak megfelelő, akkori színvonalon korszerű, a bíraskodás tekintélyét is reprezentáló bírósági épületek.

A Zalaegerszegi Törvényszék 1908-1909-ben esett át egy jelentős bővítésen, akkor alakult ki lényegében a ma is látható architektúra. Az Alsólendvai Járásbíróság 1903-1904-ben, a Keszthelyi Járásbíróság 1910-1911-ben épült. Utóbbi kettő Jablonszky Ferenc építész-mérnök tervei alapján, akinek munkásságához országszerte számtalan bírósági épület köthető.

Elhelyezését tekintve az 1900-as évek elejére a legaggasztóbb helyzetben a Nagykanizsai Törvényszék – és a vele egy épületben lévő járásbíróság – volt. Szinte felfoghatatlan, de a megye legnagyobb és gazdaságilag legfejlettebb városában a bíraskodás tárgyi feltételei elfogadhatatlanok voltak. Az ítélezés 1872-ben a Sóház egyik emeletén indult meg, de rövidesen már új helyet kellett keresni, mert a helyiségek kevésnek bizonyultak. Így költözött át az igazságügyi szervezet mindenestül az Erzsébet tér 9. szám alatti épületbe, amit az államkincstár 57 éven keresztül a Batthányi-Strattmann hercegi uradalomtól bérelt.

A helyi hagyomány szerint ezt az épületet Kanizsa várának lebontott köveiből húzták fel 1740-ben. Volt uradalmi vendégfogadó, virágkorában a Zöldfa vendéglő és szálloda működött benne. Ekkoriban ez volt a Dunántúl egyik legnagyobb fogadója, kényelmes szobákkal és nagy istállókkal.

Nagytermében messze földön híres bálakat rendeztek, de mellette színházi előadásokat és hangversenyeket

A Nagykanizsai Járásbíróság épülete napjainkban az Erzsébet tér 7. szám alatt

is tartottak. Az 1860 körül kora eklektikus stílusában átalakított épület később is különböző feladatokat kapott: 1880-tól 1937-ig a törvényszék funkcionált a házban – homlokzatán nem kis túlzással az „IGAZSÁGÜGYI PALOTA” felirattal –, de 1944-ben volt internálótábor is. Később leánynevelő intézet, végül általános iskola lett belőle, amely ma is működik az épületben.

A Nagykanizsai Járásbíróság jelenlegi épülete – kizárólag igazságügyi célra – az 1930-as évek közepén épült Hübner Tibor budapesti építész tervei alapján. 1937 augusztusa óta a bíróság otthona.

Tudta Ön...,

milyen különösen kellemetlen ügybe keveredett

1941. decemberében az Alsólendvai Járásbíróság elnöke?

Ennél kínosabb ügybe egy járásbírósági elnök aligha keveredhet!

1941. december 9-én este dr. Gál István, a helyi járásbíróság elnöke Alsólendván vacsorázott Horváth István vendéglátós Horthy Miklós úti (ma: Glavna ulica) éttermében. A társaságában lévő ügyvéddel és a vármegyei tisztí főorvossal együtt az étkezés befejeztével úgy döntöttek, hogy még egy kicsit maradnak és meghallgatják a rádióban a 21.40 órás híreket. A társaság még ezután is együtt maradt, minden biztonnal belemerülve abba a diskurzusba, amit a világpolitikai hírek váltottak ki. Mi lesz most, hogy Amerika is hadba lépett?

Fél tizenegy felé járt már az idő, amikor a főpincér a járásbírósági elnökhöz lépett, és titokzatosan arra kérte, fáradjon ki az étterem elé, mert egy alezredes őt hívhatja. Gál elnök úr nem tudván mire vélni a dolgot, végül úgy döntött eleget tesz a kérésnek, hiszen mégiscsak egy alezredes kéri. Így hát kiment az épület elé. Ott nem más várta, mint a csáktornyai katonai körzet kémelhárító osztályának parancsnoka, Horváth Károly alezredes, mégpedig fennhangon kiabálva: „Szövetkezeti elnök, takarékpénztári elnök, járásbírósági elnök, nekem mindegy! Nekem nem imponál!” Láthatóan az este folyamán az alezredes úr több alkoholt fogyasztott a kelleténél. Vagy talán még annál is egy kicsivel is többet...

Részeg emberrel nem állunk le vitatkozni, gondolhatta járásbírósági elnökünk, és sarkon fordulva visszament a társaságához. Csakhogy néhány pillanat múlva durván kivágódott az étterem ajtaja, és az alezredes két civil társaságában berontva hangoosan kiabálni kezdett, visszhangozva az egész épületben: „Hol van az a járásbírósági elnök, had bilincseltessem meg!” Természetesen az elnök, az ügyvéd és a tisztí főorvos kikérte magának mindezt, mire a hatáskörét nem kissé túllépő kapatos alezredes úr rögvest a helyi csendőrőrs kapitányáért küldetett. Nem telt bele sok idő, és Beke Károly csendőrtiszthelyettes a helyszínen termett, és azonnal meg is kapta a kémelhárító osztály vezetőjének határozott parancsát: Itt és most, azonnal bilincselje meg a járásbíróság elnökét! Elképedve csak annyit tudott mondani:

„Bocsánatot kérek, de ezt nem lehet megtenni!” Ekkor már maga az alezredes akarta megbilincselni az elnököt, kijelentve, hogy ő akkor is letartóztatja és elviszi Csáktornyára, mert neki ehhez joga van. Végül mintegy két és fél óras huzavona után Gál elnök úr – a vele együtt érző főpincér cinkos segítsége mellett – egy óvatlan pillanatot kihasználva a hátsó ajtón távozott.

Néhány napon belül már a katonai felső vezetés asztalán volt az Alsólendvai Királyi Járásbíróság elnökének feljelentése Horváth Károly ellen hivatali hatalommal visszaélés büntette és személyes szabadság korlátozása vétsége miatt.

Ezt aztán a kényes eset! A bíróság és a katonai kémelhárítás vezetői közti kínos konfliktus most már hivatalos ügy lett.

Mi lett ebből? Gál elnök úr december 15-én kelt levelében arról tájékoztatta dr. Kiss Dezső zalaegerszegi törvényszéki elnököt, hogy a honvédség vezérkari főnöke által az ügy kivizsgálására leküldött Vecsey alezredes, továbbá a megyei alispán úr Óméltósága egybehangzó és nyomatékos kérelmének engedve – a honvédség jó hírneve érdekében – a feljelentését visszavonta. Az ügy békésen elintézését nyert, miután Horváth alezredes tőle bocsánatot kért, egyben Vecsey alezredes megemlítette neki, hogy a vezérkari főnök már szigorú fegyelmi felelősségre vonást helyezett kilátásba Horváth alezredessel szemben. Aligha tévedünk, hogy Kiss törvényszéki elnök úr is megkönnyebbült ennek olvastán...

Tudta Ön, hogy az Alsólendvai Királyi Járásbíróság sokáig az egyik legnagyobb zalai bíróság volt?

A független bírósági szervezetrendszer működésének megkezdésekor az Alsólendvai Járásbíróság Zala megyében az illetékességi területet tekintve a második, a lakosság számát nézve a harmadik legnagyobb járásbíróság volt. Jelentőségét mutatja, hogy kezdettől fogva fel volt ruházva önálló telekkönyvi hatósággal. Először a Csáktornyai Törvényszék területéhez tartozott, de annak 1875-ös megszüntetésével a Zalaegerszegi Törvényszékhez került.

Alsólendva főutcáján 1903-1904-ben a Magyar Államkincstár komoly beruházással – az építkezés összköltsége 100.864 korona volt – Jablonszky Ferenc tervei alapján új, mutatós bírósági épület állíttatott. Ezt egyébként a mai napig hirdeti egy kis márványtábla az épület földszinti folyosóján.

A járásbíróság 1918 decemberéig zavartalanul működött. Az antant és a magyar kormány 1918. november 13. napján fegyverszüneti megállapodást kötött, melyben a délnyugati demarkációs vonalat a Dráva vonalában jelölte ki. Eszerint Alsólendva Magyarország része maradt. Csakhogy a szerb-horvát katonai vezetés észlelte, hogy magyar oldalon alig néhány katona védi a határt, és ezt, valamint a világpolitikai helyzetet kihasználva – megszegve egyben a fegyverszüneti megállapodást – 1918. december 24-én hajnalban Eugén Kraternik horvát ezredes irányítása alatt átkeltek a Dráván és megszállták először a Muraköz területét, majd december 27-én Erminij Juricsics kapitány vezetésével elfoglalták Belatincet és Alsólendvát is. Ugyan egy rövid

időre sikerült a területet a magyaroknak visszaszerezni, de a tanácsköztársaság bukása utáni zűrzavaros helyzetben a területek újra szerb-horvát kézre kerültek, és a trianoni békeszerződés következtében már ott is maradtak.

1941-ben a délvidéki magyar bevonulást követően hamar reorganizálták a korábban ott működő magyar közigazgatást és az igazságszolgáltatási szervezetet is. Az 1941. évi XX. tc. folyományaként az 5.470/1941 ME. rendelet alapján a délvidéki területeken újra felállítottak 3 törvényszéket és 15 járásbírószéket, köztük az alsólendvait. 1941 augusztusától a korábbinál jóval kisebb szervezettel működött a járásbírószék, melynek tisztán magyar személyzete 1945 márciusában – a megtorlástól tartva – hivatalát elhagyva elmenekült.

A II. világháború után a járásbírószék földrajzi illetékességi területének Magyarországon maradt részére kezdetben a Zalaegerszegi Járásbírószék illetékességét terjesztették ki. Ez azonban több okból sem bizonyult jó megoldásnak, így 1952. februárjában az ország ezen csücskében felállították a Lenti Járásbírószéket.

*Alsólendvai Járásbírószék épülete az 1910-es években
(Göcseji Múzeum)*

Tudta Ön,...

hogyan olykor a törvényszéki elnök is megmutatja emberi arcát?

1910. szeptember 29-én szokatlan hangvételű törvényszéki elnöki felirat született.

A bíróság igazgatási iratai nem romantikus olvasmányok. A jelentések és statisztikai adatok tömege mellett a sablonos fordulatok és kötelező tiszteletkörök többnyire nem ragadják meg az ember fantáziáját. Ritka és szokatlan, ha éppen ilyen iratok között bukkan a jelenkor kutatója személyes hangvételű dokumentumra, különösen akkor, ha az éppen egy kötelességtudatáról és hivatali pedantériájáról közismert, nagy tekintélyű törvényszéki elnök lelki vívódásáról szól.

A Zalaegerszegi Törvényszék története iránt kicsit is érdeklődők körében talán dr. Degré Miklós az egyik legismertebb törvényszéki elnök. Nem azért, mert itteni hivatali ideje olyan hosszú lett volna, valójában az egyik legrövidebb volt 1906 decembere és 1911 tavasza között, hanem mert az ő keze nyomát több tekintetben is sokáig magán viselte – és viseli manapság is – a törvényszék. Már gyakorlott bírónak, de még viszonylag fiatalon, 39 évesen került Zalaegerszegre. Családi kapcsolatait latba vetve jött végül egy számára teljesen ismeretlen városba, ott is egy olyan bíróságra,

ahol – valljuk meg őszintén – nem fogadták őt maradéktalan lelkesedéssel. Nem volt titok: azért küldték, hogy szedje ráncba a bíróságot.

A törvényszéken mindennapos volt a bírák közti marakodás, és a kívülről érkező bírósági vezetővel szembeni ellenállás azonnal érezhető volt. Szinte naponta kellett szembesülnie egy olyan régóta ott dolgozó – kollégái által nem igazán kedvelt, ámde ambícióiban hiányt véggépp nem szenvedő – törvényszéki tanácselnökkel, aki inkább magát szeretne volna látni a törvényszék elnöki székében. Degré Miklós úriemberként kezelte a helyzetet. Munkabíráásával példát mutatott. Rengeteget dolgozott, szinte alig töltötte idejét a Petőfi utcában lévő otthonában. Jóval az elvártat meghaladó számban szignált ügyeket magára, szinte állandóan tárgyalt úgy, hogy mindeközben egy sor racionalizálást vezetett be a szakmai irányításban, sőt a törvényszéki épület máig legnagyobb bővítési munkáinak koordinálásának terhe is rá hárult. Ennek hatására – láss csodát – a bíróság mutatói látványosan javultak, a bírók is hirtelen sokkal többet és eredményesebben tárgyaltak, habár egyes bírókban a vele szembeni ellenérzések parazsa a felszín alatt sosem hunyt ki teljesen.

A szinte teljesen a munkájának élő törvényszéki elnök azonban 1910 szeptemberének végén szívzorító döntés elé került. Nem kis lelki vívódásról tanúskodó levelet volt kénytelen fogalmazni felettesének, dr. Hodossy Lajosnak, a Győri Királyi Ítéltábla elnökének. Történt ugyanis, hogy rendkívüli aggodalomra okot adó hírek érkeztek a fővárosból egyik testvéröccse egészségügyi állapota felől. A kir. pénzügyminisztériumban akkor titkári beosztásban dolgozó Degré Andor ugyanis a II. számú belgyógyászai klinikára került rendkívül súlyos vesegyulladásal. Érdeklődésére az orvosok elsőként azt közölték, hogy állapota „nem reménytelen, de veszélyes és válságos.” Azonban szeptember 27-én már arról értesült, hogy öccse állapota súlyosbodott, és az orvosok szerint „... nem lehet kiszámítani a hosszas kórok következtében, mi áll be.” A családot ekkor már a legrosszabbra készítették fel az orvosok, közölve, hogy kívánatos volna, ha a család egy férfitagja a fővárosba vele legyen. Mivel szülei ekkor már meghaltak, ő volt a család legidősebb férfitagja, rá hárult tehát ez a kötelesség is. Szeptember 28-án pedig már késő esti sürgőnyt kapott a budapesti kórházból arról, hogy testvére állapota olyan, hogy haladék nélkül utazzék fel hozzá Budapestre.

Degré Miklós törvényszéki elnök 1910. szeptember 29-én reggel rendhagyó hangvételű kérelmet diktált az ítéltábla elnökének címezve. Rövid levele az egyszerűséget, eleganciát, a választékos megfogalmazást tökéletesen ötvözte a hivatalos stílussal, egyszersmind megmutatva a hivatalának élő, közismerten pedáns bírósági vezető mögött a szerető és aggódó testvér emberi arcát is.

„Fájó szívvel vagyok kénytelen elismerni, hogy a hivatali viszonyok most igen nehezen engedik távozásomat, sőt elismerem azt is, mikép vétek a kötelességtudás és a hivatali illem ellen már az által is, hogy éppen a jelen viszonyok között csak a rendkívüli szabadságidő kérelmezésére egyáltalán gondolok.

Mégis a fentebb körülírt családi körülmények mint embernek és testvérnek kötelességemmé teszik, hogy nagybeteg testvéröcsém betegágyához siessek.

Ez okból – husz évi szolgálatom alatt először – rendkívüli szabadságidő engedélyezését vagyok kénytelen kérelmezni.

Mély tisztelettel vagyok Méltóságodnak kész szolgálója dr. Degré Miklós kir. törvényszéki elnök.”

Degré Miklós azt tervezte, hogy az évből még megmaradt 4 napi rendes szabadságát szeptember 30-tól kiveszi, majd október 4. napjától 7 napi rendkívüli szabadság engedélyezését kérte. Dr. Hodossy Lajos válasza már másnap megérkezett: „.....értesítem Nagyságodat, hogy ez évi szabadságidejéből még hátra lévő 4 napnak folyó évi szeptember 30-tól kezdődőleg leendő igénybe vétele ellen észrevételem nincs”, valamint részére október 4. napjától a 7 napos rendkívüli szabadságot is engedélyezte.

Tudta Ön, mi volt az elfogadott megszólítása egy törvényszéki elnöknek száz évvel ezelőtt?

Nos, az attól függött, volt-e további címe is az elnöknek. Ha nem, akkor a „Nagyságos Úr!” megszólítás járt neki, miként egyébként a járásbírószéki elnököknek is. A legtöbb törvényszéki elnök azonban egy idő után már címzetes kúria bírói címmel is bírt, s ekkor már „Méltóságos Úr!” megszólítás járt neki.

Dr. Degré Miklós zalaegerszegi törvényszéki elnöki szolgálta alatt sosem vett igénybe rendkívüli szabadságot. Azt sem, amit 1910. szeptember 30. napján kapott. Október 3-án ugyanis ezt írta az ítéletábla elnökének:

„Folyó évi szeptember 30. napján 2713 eln. sz. a. kelt rendeletre (...) tisztelettel jelentem, hogy a családi viszonyokban beállott megnyugtató fordulatok következtében hivatalom székhelyére visszaérkeztem, és állásomat a mai napon elfoglaltam.

Ennélfogva a részemre kegyesen engedélyezett rendkívüli szabadságidőt nem veszem igénybe.

Zalaegerszeg, 1910. október 3. Dr. Degré.”

Dr. Degré Miklósnak hat testvére is volt. Ő maga a család második gyermeke, két öccse és négy lánytestvére volt. A levelében említett, nála két évvel fiatalabb testvéröccse, Andor végig a magyar királyi pénzügyminisztériumban alkalmazásában állt, ott miniszteri osztálytanácsos pozícióig jutva. Andor végül 70 évesen, 1939-ben halt meg. A sors kegyetlensége az volt, hogy a fivérek közül a legfiatalabbat veszítették el leghamarabb. Lajos nevű öccse – aki már mindössze 32 évesen a pozsonyi egyetem elismert büntetőjogi professzora volt, számos előremutató büntetőjogi tanulmány szerzője – önkéntesként vonult hadba, és 1915 februárjában az orosz fronton aknatámadás következtében hősi halált halt.

Degré Miklós 1911-ben éppen a Győri Királyi Ítéltáblán folytatta bírói munkáját, majd újabb három évvel később a budapesti központi járás-bíróság elnöke, aztán pedig már a következő évtől a Budapesti Királyi Ítéltábla tanácselnöke, 1921-től annak alelnöke, majd 1926-tól az ítéltábla elnöke lett. 1927-ben politikai szerepet is vállalt, tagja lett az Országgyűlés felsőházának és ott megkapta a mentelmi bizottság elnöki posztját. Bírói hivatását egészen 70 éves koráig magas színvonalon művelte, korának tisztelt és elismert büntetőbírája volt. 1945 februárjában halt meg Budapesten.

*Degré Miklós fotója
a Zalaegerszegi Törvényszék tárlatából*

Az ifjabb Degré...

Degré Miklós fia, Degré Alajos, a XX. századi magyar jogtörténet-kutatás kimagasló alakja, a Zalaegerszegi Törvényszék könyvtárának névadója, Zalaegerszegen, Degré Miklós törvényszéki elnöki ideje alatt született 1909 májusában.

Tudta Ön..., mi az a lizéna?

Megyeházából törvényszék.

1890. június 21. napján Lányi Kálmán a Zalaegerszegi Királyi Államépítészeti Hivatal főmérnöke elkészítette előzetes tanulmányát. Nem kis feladatot kapott az évben, ugyanis azzal bízták meg, hogy a megyeszékhely ékkövének tartott, százhatvan éves nagy megyeháza átépítésének előzetes terveit készítse el oly módon, hogy az épület a megváltozott funkcióját képes legyen betölteni, és valódi törvényszéki épületként szolgálja a köz javát.

A köznyelvben még mindig csak „nagy megyeház” néven emlegetett épület akkor már több mint 18 esztendeje adott otthont a független bíraskodás zalaegerszegi szervezetének, befogadva nemcsak a törvényszéket, hanem a helyi járásbírószéket és az ügyészséget is. De még így sem valamennyi épületrész volt az igazságszolgáltatásé, hiszen a dísztermet addig még a megyei közgyűlés céljára továbbra is igénybe vették, míg az attól jobbra eső helyiségekben – a mai kollégiumi terem és a könyvtár helyén – a megyei levéltár működött. Amikor 1890-ben felmerült, hogy ezen épületrészek is hamarosan a törvényszék használatában kerülnek, hamarjában elgondolkodtak a törvényszék és az ügyészség vezetői a hosszabb távú megoldáson is.

Az 1880-90-es években országszerte hatalmas ütemben folyt a bíróságépítési láz. Sorra emelkedtek a tekintélyes, tágas, a bíraskodás méltóságát szimbolizáló bírósági épületek, melyek jellemzően még ma is több nagyobb város meghatározó épületeinek számítanak. Ebből a sorból Zalaegerszeg sem maradhatott ki, itt azonban nem új épületben, hanem a meglévő átalakításában és bővítésében gondolkodtak. Emögött pedig alapos megfontolás állt. A bíróság ugyanis ott volt a legjobb helyen, ahol éppen volt: a belvárosban, a templom és a takarékpénztár mellett, a város legexkluzívabb telkén.

Lányi Kálmán főmérnök igazán magáénak érezte ezt a munkát, lelkiismeretesen és alaposan körbejárta a feladatot. Konzultált dr. Grubanivics Géza törvényszéki elnökkel és dr. Felber Arthur főügyésszel, és figyelembe vette az épület fekvését, a környező épületek jelentette adottságokat és a lehetséges bővítési lehetőséget. Tervének szöveges kifejtését az alábbi felvezetéssel látta el:

„Zalavármegye tulajdonában lévő „nagy megyeház” Zalaegerszeg r. t. város központján, annak legszebb helyén fekvő 2225 négyszögöl területű 1. sz. alatti telkén fekszik, mely teleknek déli oldalán terül el a díszes, Deák Ferencz szobrával ékeskedő Deák Ferencz sétány míg a telek másik 3 oldalán csinos magán épületekkel szegélyezett utcák vonulnak el.

A szóban forgó, várszerű szilárdsággal készült épület, eredetileg zalavármegye közigazgatási és törvényh. bizottsága céljaira épült és a bíróságok államosításakor engedtetett át nagyrészen az igazságszolgáltatás céljaira.

Ugyanis a fő épületben levő s közgyűlési helyiségül szolgáló nagyterem és a megyei levéltárul szolgáló emeleti jobb szárny kivételével, a fő épület és az összes melléképületek a kir. törvényszék és a törvényszéki fogházak elhelyezésére szolgálnak.

Minthogy azonban a kir. törvényszék oly példátlanul kedvezőtlenül és szűken van elhelyezve, hogy egy szobában 3 törvényszéki bíró hivataloskodik, sőt egy törvényszéki bírónak hivatalos helyisége nincs és 2 törvényszéki bíró a földszinten két igen szűk szobában van elhelyezve, sőt a 3 törvényszéki jegyzőnek – kik pedig bűnügyek vizsgálatával is foglalkoznak – közös helyisége van és az értékes iratok jelentékeny része a pincékben és előterekben van elhelyezve. Zalavármegye közössége az alkalmából, hogy több közigazgatási hivatal részére új helyiséget épített, a nagy megyeházával elhelyezett levéltárra és közgyűlési terme képe és új helyiségek építését határozta.

Az így megürülő helyiségek azonban korántsem elegendők a kir. törvényszék hiányzó helyiségeinek pótlására.

De, minthogy a nagy megyeház elrendezéséből láthatólag új korában sem épült azon ma már nem mellőzhető elv szerint, hogy minden hivatalos helyiség a többiek háborítása nélkül legyen megközelíthető az épület olyatán átalakítása, hogy úgy az emeleten, mint a földszinten egy átjáró folyosó létesíttessék, nélkülözhetetlen.

Mivel pedig a fentiek szerint a törvényszék részére okvetlen szükséges férőhelyiségek magában a fő épületben ki nem adódhatnak és így azok számára új épület

létesítése nem mellőzhető: felmerült azon eszme, hogy az igazság szolgáltatás többi bérházakban elhelyezett factorai is az emelendő új épületben helyeztessenek el, ami kiszámíthatatlan előnyökkel járva ugy az igazság szolgáltatásra, mint a jogszolgáltatást kereső felekre.

Ezen irányelvek szem előtt tartásával készült a nagy megyeház átalakítására és a bíróság együttes elhelyezésére szolgáló terv-vázlata, mely a fennforgó és a régi épület sajátos beosztásából származó technikai nehézségek lehető leküzdése mellett oly megoldást hoz javaslatba, mely szerint nem csak a bíróság összes tényezői lennének egy épületben elhelyezhetők, de minden hivatalos helyiség a többiek zavarása nélkül megközelíthető.”

Lányi Kálmán a megyeháza épületének főhomlokzatát semmiképpen nem kívánta módosítani, ám a belső tereket teljesen átrendezte. Tervei szerint belül a díszterem maradt csak változatlan. A fő elgondolás az volt, hogy az épület jobb és bal oldalán is egy-egy új, hozzávetőlegesen 7x15 méter alapterületű emeletes szárnyépület fog készülni a megnövekedett elhelyezési igények kiszolgálására. A 205, illetve 225 m²-es új szárnyak rövid összekötő folyosóval kapcsolódnak a főépülethez. Az egész koncepció lényegi eleme az épület földszinti és emeleti részein teljes hosszában végigfutó, legalább 2,1-2,3 méter széles átkötő folyosó, mely biztosítja az egész épületben a helyiségek könnyű megközelítését az ügyfelek számára. A földszinten és az emeleten is ilyen folyosót gondolt ki, melynek kialakítását úgy képzelte, hogy azok az épület belső udvara menti falánál fussanak, mert az épület közepén menő fő tartófal statikai okokból nem volt elmozdítható. Lévéen pedig a megyeháza sokat megélt lépcsőháza a tervezett folyosó útjában volt, a 160 éves lépcsősort is el kívánta bontatni. Ezt indokolta annak meglehetősen elhasznált állapota – sok lépcsőfok már amúgy is letöredezett, – és nem szabványos, túlzott meredeksége is, hiszen 4,8 m-gasságra csak 20 lépcsőfok esett. Az egész átépítés és bővítés költségét Lányi Kálmán 1891 nyarán mintegy 33.000 forint-ra számolta.

Lányi tervét lényegében elfogadták – egy nagyon lényeges kivétellel. A főépület átalakításának teljes egészében helyt adtak, azonban költségvetési okokból csupán az egyik, a főépülettől keletre eső szárny és annak összekötő folyosójának építését engedélyezte az igazságügyminiszter az 1892. május 21. napján kelt rendeletével, egészében 72.245 forint 37 krajcár összköltségvetéssel. A terveket – Lányi Kálmán elgondolásait mindenben alapul véve – a kor egyik legtöbbet foglalkoztatott építésze, Wágner Gyula készítette.

A kivitelezésre versenytárgyalás útján Moraldini Román nagykanizsai építési vállalkozó nyert megbízást, aki az eredeti költségvetéshez képest fél százalékkal alacsonyabb áron vállalta a kivitelezést, valamint öt éves garanciát is kínált. Érdekesség, hogy ő az unokaöccsét, Moraldini Tamás zalaegerszegi építészvállalkozót is bevonta a kivitelezésbe, s kettejük nevéhez Zalaegerszegen olyan városképi meghatározó épületek fűződnek, mint az Arany Bárány szálloda, a Zrínyi Gimnázium, vagy a Zsinagóga.

Az építkezés 1892. július 12. és 1893. augusztus 19. napja közt folyt. Voltak persze kisebb nehézségek, főként az új szárny alapozása jelentett problémát az altalaj süllyedése miatt, de például 60 cm-rel hosszabb lett a tervezettnél az összekötő folyosó is. Arról már nem is szólva, hogy pluszban két lépcsőfokot kellett beépíteni az emeleti összekötő folyosóba,

*Zalaegerszegi Törvényszék 1900-ban
(A képeslap Göcseji Múzeum tulajdona)*

egy cserépkályhát pedig egyszerűen kifelejtettek. Végül azonban majdnem minden összeállt, így az 1893. december 21-án tartott műszaki átvételen az átvételre feljogosított bizottsági tagok elégedetten konstatálták a munkálatok színvonalas elkészültét. A néhány valóban szükséges pluszmunka miatt csupán jelentéktelen összeggel lépték túl a vállalt költségvetést, a végösszeg 74.911 forint és 62 krajcár volt.

A felülvizsgálati jegyzőkönyvhöz szokatlan módon egy zárszót is szükségesnek tartott hozzáfűzni négy bizottsági tag:

„A bizottság alulírt tagjai még felemlítendőnek vélik, miszerint a munkálatok szabatos és gazdaságos kivitele nem csekély részben Lányi Kálmán kir. mérnök és hivatalfőnök buzgó és gyakran a hivatalos órákon kívüli fáradtságának eredménye, ki a munkálatokat a 13 havi építési idő alatt ellenőrizte, és azok haladásáról szabályszerű építési naplót vezetett, anélkül hogy ezért bárminemű díjazást nyert volna, minélfogva alulírottak Lányi Kálmán kir. mérnököt megfelelő jutalmazás végett az Igazságügyi m.kir. Miniszter Úr Ő Exelenciájának a legmelegebben ajánlják.

Grubanovich Géza kir. t. elnök, Felber Artur kir. ügyész, Eilers Frigyes műszaki tanácsos, k.ker.kir.felügyelő, Mahler Emil min. műsz. számellenőr.”

Nos, akkor mi is az a lizéna?

Valójában egyszerű, a fal síkjából kiálló négyszögletű falsáv, kifalazás, amely megfigyelhető az 1892-93-as bővítés során a főépülethez keleti oldalról egy összekötő folyosóval csatlakozó historizáló stílusú tömb tetején, két végén egy-egy kisebb kódísszel. Ma teljesen jellegtelen, funkció nélküli építészeti elemnek látszik – már ha egyáltalán feltűnik valakinek is. Azonban 1893 és 1945 között nagyon is feltűnő szerepe volt. Sőt szinte magára irányította az arra járó emberek tekintetét! Halványsárga alapon vastag, fekete betűkkel hirdette immár azt, milyen épület áll ott. Némely régi fényképen még ma is kibetűzhető az akkori felirata: „KIR. TÖRVÉNYHÁZ”.

Tudta Ön,...

hogy a bírósági épületben való tartózkodás milyen szabályokhoz kötött?

A feszült hangulat pedig pofont is szülhet...

1942. június 30-án délelőtt Kiss János altiszti besorolású törvényszéki rendészt azonnali hatállyal irodájába kérette dr. Horváth Bertalan, a törvényszék elnökhelyettese. A törvényszéki épület rendjéért felelős altisztet aligha érte váratlanul az érélyes felszólítás. Tudta ő pontosan milyen okból akarja számon kérni őt – a törvényszék elnökének aznapi távolléte miatt – az elnökhelyettes. Akkor már azt is tudta mire fog hivatkozni a beszámoltatásnál: magára dr. Kiss Dezső törvényszéki elnök szigorú utasítására.

Nem egy csendes nap volt aznap a törvényszéken. Az egyik emeleti tárgyalóteremben B.1094/1942. lajstromszámú többvádoltas büntetőügyben tartott a törvényszék tárgyalást. A lopás büntette miatt Kolompár Imre és társai ügyében nagyon sok idézett volt. Azonban nemcsak idézettből volt sok, hanem érdeklődőből is, akik szinte kivétel nélkül a vádlottak hozzátartozói és ismerősei voltak.

De nemcsak a tárgyalóteremben volt feszült a hangulat, hanem a törvényszéki épület folyosóján is. Nem kell az ügyet szépíteni: elszállt a folyosón négy méretes pofon. Aki adta: Kiss János rendész, aki kapta egy fiatal falusi leány: Farkas Róza.

Egy nőt pofon ütni igazán nem való. Kiss János azonban talán nem véletlenül veszítette el önuralmát. Lássuk hát, hogyan emlékeztek erre a felek!

A felháborodottan megjelenő Farkas Róza elpanaszolta, hogy vádlottként volt beidéztve a szóban forgó büntetőügyben és illedelmesen várakozott arra, hogy őt a teremszolga beszéltsa. Egyszer aztán hozzá lépett Kiss János rendész és azt kérdezte, van-e idézése a mai napra. Közölte vele, hogy van, ám a rendész meg sem várta, mire előveszi a ruházatából a papírost, máris két hatalmas pofon lekevert neki. Nagyon megalázva érezte magát, mivel legalább 40 ismerőse volt a folyosón. Felháborodásában be akart menni a tárgyalóterembe, hogy feljelentsen a rendészt a bírónál, de a teremőr ezt nem engedte, hanem elzavarta onnan. Ekkor ismét ott termett Kiss János és újabb két pofont kiosztott neki, sőt ekkor már „büdös kurvának” is titulálta és azzal fenyegette meg, ha nem takarodik el azonnal a törvényszék épületéből, akkor „belélő”.

Kiss János a pofonütéseket nem tagadta, de az előzményekre nagyon másként emlékezett. Részletesen elmondta, hogy már a tárgyalás előtti reggelen nagyon sok cigány származású egyén töltötte meg a törvényszék bejárata előtt az utcát. Ezt látva kiment és közölte, hogy csak az jöhet be az épületbe közülük, akinek van idézése. Farkas Róza ezután már ott az utcán éktelen ordítózásba kezdett, jogaira hivatkozott és azt kiabálva felé: „Semmi köze hozzá, vakuljon meg, durranjon ki a sanda szeme, akkor megyek fel, amikor akarok, és addig leszek ott, ameddig akarok, maga nekem nem parancsol!” Ezt ő állítása szerint fegyelmezetten és szó nélkül tűrte. Ezután elment a dolgára, a tárgyalás pedig megkezdődött. Később az emeleti folyosón ismét

összetalálkozott a panaszossal, aki az egyik padon ült. Felszólította, hogy mutassa az idézését, mire amaz azt közölte, hogy az neki nincs. „Erre azt mondtam neki, hogy akkor mars le, mert már az utcán megmondtam, hogy akinek nincs idézése, az nem jöhet fel!” A panaszos erre eszeveszett kiabálásba kezdett, közölte, hogy neki nem parancsolnak és nem fog ő onnan elmenni. Erre erős és hirtelen felindulásában egyszer pofon ütötte, majd mire a panaszos tovább sértegette és feljelentéssel fenyegette, hát még egyszer! Az újabb két pofont pedig azért adta, mert a panaszos ezután odament hozzá és trágár szavakkal számon kérte, mondván miért igazoltatja a folyosón tartózkodó többi személyt.

Kiss János rendész a törvényszéki elnökhelyettes előtt kifakadt: „(...) ha egy cigánynak tárgyalása van 20-30 cigány is eljön a tárgyalásra, megtöltik a folyosót, egyrészt bepiskítják azt, valamint az illemhelyet, másrészt gyanú merült fel arra, hogy azok tulajdonítottak el egy-két kisebb tárgyat a bíróságról. Ezért utasítást kapott dr. Kiss Dezső kir. törvényszéki elnök úrtól, hogy ne tűrje meg az épületben azokat a cigányokat, akik nem tudják igazolni, hogy be vannak idézve, vagy hogy egyéb hivatalos ügyben járnak.”

Dr. Horváth Bertalan elnökhelyettes úr a panaszt szabályszerűen jegyzőkönyvben vetette, a feleket pedig felhívta, hogy nevezzenek meg olyan személyeket, akik az igazukat alá tudják támasztani. Ezt ők meg is tették. Mindkét félnek voltak tanúi bőven.

Mintegy hat héttel később, 1942. augusztus 15-én Farkas Róza ismét a törvényszék elnöki irodájában volt. Ezúttal nem önként érkezett, a csendőrség vezette elő. Nem vonult be ugyanis letölteni egy másik lopás miatt kapott 3 napi fogházbüntetését, ezért annak végrehajtására a helyi fogházba elővezették. A lehetőséget megragadva, őt ekkor magához kérte dr. Kiss Dezső törvényszéki elnök úr és megkérdezte, hogy fenntartja-e a rendész elleni panaszát. Farkas Róza kijelentette, hogy ő azt „nem engedi el”. Ezt követően az elnök közölte vele és a szintén jelen lévő érintett rendésszel, hogy az okiratok és a tanúk meghallgatása után Kiss János törvényszéki altisztet fegyelmi úton megdorgálta, és figyelmeztette őt cselekménye esetleges súlyos következményére azzal, hogy a jövőben hasonló cselekmény elkövetésétől fegyelmi büntetés terhe alatt a legszigorúbban tartózkodnia kell.

A jegyzőkönyv végül rögzítette, miszerint: „A kir. törvényszék elnökének ezt az intézkedését panaszolt és panaszos egyaránt tudomásul veszi, utóbbi azzal, hogy megbocsájt a panaszlottnak, ha jövőben ellene hasonló cselekményt nem követ el.”

Az esetet így – büntetőeljárás lefolytatása nélkül, a feleknek többé-kevésbé megfelelő végkifejlettel – a törvényszék számára megnyugtató módon lezárták.

Tudta Ön, hogy a bíróságoknak is van házirendje?

A bírósági épületben való tartózkodás rendjéről – miként minden más hazai bíróságon – a Zalaegerszegi Törvényszéken is külön szabályzat rendelkezik, mondhatjuk ezt egyfajta „házirend”-nek is. A bíróságon folyó munka zavartalansága

érdekében ez határozza meg a bírósági épületbe történő be- és kilépés és ott tartózkodás szabályait, a rendfenntartással kapcsolatos általános és rendkívüli biztonsági intézkedések jogosultjait és jogköreit, és sok más egyéb rendszabályt is, összességében tehát az épület rendjét.

Fontos tudni, hogy a bíraskodás átlátható működése és a nyilvánosság érvényesülése érdekében a bírósági épületbe – kisebb korlátozásokkal – bárki beléphet, azonban köteles olyan magatartást tanúsítani, amely tiszteletben tartja az igazságszolgáltatás méltóságát és nem zavarja a bírósági munkát.

Ha valaki hallgatóságként kíván részt venni egy nyilvános tárgyaláson, akkor a hatályos „házi rend” szerint legkorábban a tárgyalás előtt 15 perccel léphet be az épületbe. Ha azonban a tárgyalóterem szűkös és nem teszi lehetővé azt, hogy a hallgatóságként ott további személy helyet foglaljon, úgy a bíró utasítására nem maradhat a tárgyalóteremben, sőt a bíróság épületét is el kell hagynia.

Az ügyfélforgalom számára nyitva álló bírósági épületrészekben biztonsági szolgálat gondoskodik a rendfenntartásról. A biztonsági szolgálat tagjai az épületen belül jogosultak az ott tartózkodók személyazonosságát is ellenőrizni. Az érkezőnek a belépés során alá kell vetnie magát detektoros ruházata tvizsgálásnak és csomagellenőrzésnek is.

Aki a bíróságon tartózkodik, nem dohányozhat, nem fogyaszthat alkoholt, nem kéregethet, engedély nélkül nem készíthet fényképet és videofelvételt, nem hallgathat hangosan zenét és általában sem hangoskodhat. Egyszóval az igazságszolgáltatás méltóságához illő viselkedést kell tanúsítani mindenkinek, aki belép egy bírósági épületbe.

*Dr. Matécsáné dr. Sergyán Barbara
az Országos Bírósági Hivatal
Fókuszban a bíróság című fotópá-
lyázatára készített felvétele*

**A kötet történeteit gyűjtötte és írta:
dr. Horváth Zsolt, a Lenti Járásbíróság elnöke**

**Borítóterv:
dr. Csejtei Péter, a Zalaegerszegi Törvényszék bírása**

**Borítófotó:
Gombás Gabi (Országos Bírósági Hivatal, Fókuszban a bíróság fotópályázat)**

Felhasznált források

MNL Zala Megyei Levéltára. VII.2.a Zalaegerszegi Királyi Törvényszék iratai. Elnöki iratok.

- 1931.EL.III/A.63/2.
- 1943.EL. III.A.42.
- 1941. EL. XI. G. 48-49.
- 1941. EL. V.H.85.
- 1929.EL.III.A.57.
- 1921.EL.I.G.33.
- 1934.EL.III.A.70/2-3.
- 1945.EL.I.A.128.
- 1943.EL.IV.E.2/2.
- 1941.EL.V.H.86.
- 1910.EL.6/B.8.
- 1942. EL.V.H.89.

MNL Zala Megyei Levéltára. VII.2.c Zalaegerszegi Királyi Törvényszék iratai. Büntető perek iratai.

- B.788/1919.

MNL Zala Megyei Levéltára VII.9.a Tapolcai Királyi Járásbíróság iratai. Elnöki iratok.

- 1903.El.38.

MNL Zala Megyei Levéltára VI.421.a Zalaegerszegi Államépítészeti Hivatal iratai 1890-1895.

MNL Baranya Megyei Levéltára VII.1.a Pécsi Királyi Ítéltábla iratai. Elnöki iratok

- 1913.Eln.I/1-24.

Tuza Csilla: Évszázadok biztonsága (2011.) - [http ://mnl.gov.hu/a_het_dokumentuma/ evszazadok_biztonsaga.html](http://mnl.gov.hu/a_het_dokumentuma/evszazadok_biztonsaga.html)

Veress D. Csaba: Zala Megye és a szövetséges (USA,Brit) stratégiai légierők támadásai (1943-1944) - In: Zalai Gyűjtemény 16., Zalaegerszeg, 1981.

Pluhár István: Magyarországi sportegyesületek története. Budapest: Közérdekű Könyvek Kiadóvállalata, 1941.

Terrorizmus és diplomácia: harminc éve történt a teheráni túsdráma (2009.)- http://mult-kor.hu/20091104_terrorizmus_es_diplomacia_harminc_eve_tortent_a_teherani_tuszdrama

Békássy Jenő: Zala Vármegye feltámadása Trianon után: Zalai fejek. - Budapest: Hungária Hirlapnyomda Részvénytársaság, 1930.

Balogh Margit: Pehm József és a felekezeti viszonyok - In: Zalai Múzeum 21., Zalaegerszeg, 2013.

Hatvani László: Az írógép. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 1984.

Christopher Latham Sholes amerikai feltaláló, az első igazán használható írógép megalkotója 125 éve halt meg (2015.) - <http://old.mtv.hu/hu/sajto-es-fo-toarchivum/10240-christopher-latham-sholes-amerikai-feltalalo-az-első-igazan-hasznalhato-irogép-megalkotoja-125-eve-halt-meg>

Ady Endre összes prózai műve - www.mek.oszk.hu

Zsigmond Anna: Dorosic 1943. - In: Remény, 2007. 1. szám

Bolyai János Általános Iskola története - www.nkbolyai.hu

Zala megye történelmi olvasókönyve 184. Zalaegerszeg: Zala Megyei Levéltár, 1996.

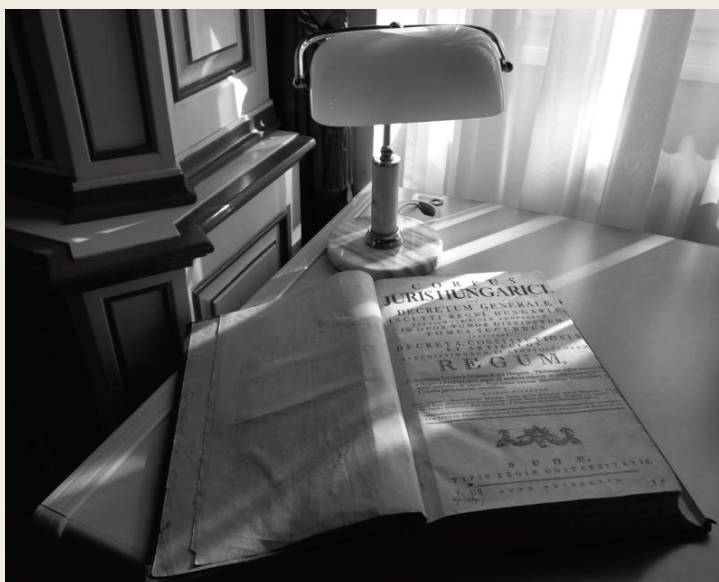
Béli Gábor: Degré Alajos, a jogtörténész - In: Jura, 2006. 2. sz.

Dr. Nagy Csaba Attila: Az arisztokrácia és az úri középosztály megszólításai a Magyar Királyságban (2010.) - www.regnumportal.hu/regnum2/node/434

Zádor Anna: Építészeti szakszótár. Budapest: Corvina, 1984.

Fotók:

Zalaegerszegi Törvényszék, Országos Bírósági Hivatal Fókuszban a bíróság című fotópályázatának pályaművei, Göcseji Múzeum, Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár

*Harmath Henrietta felvétele
az Országos Bírósági Hivatal Fókuszban a bíróság című fotópályázatára (2014)*

*Dr. Turopoli Tibor felvétele
az Országos Bírószági Hivatal Fókuszban a bíróság című fotópályázatára (2015)*

A kiadvány az Országos Bírószági Hivatal által meghirdetett
Ráth György Bírószági Történelem és Hagyományápolás Pályázat
keretében valósult meg.

Készítette: Zalaegerszegi Törvényszék – 2017